ISSN 1857-4424

Nr. 4 (142) • Casa de Creație a Republicii Moldova • aprilie 2023

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Alexei Mateevici

Sumar

ŞTEFAN SOFRONOVICI
Alexei Mateevici — Prorocul Basarabiei 1

VERONICA BOLDIŞOR
Misterul morţii lui Alexei Mateevici. Certitudini şi ipoteze .. 4

CRISTINA OANCEA
Efectele sociale ale cărţii şi lecturii
în societatea contemporană 7

S. ZAPOROJAN, N. BEJAN
Lectura — pâine a sufletului 12

ELENA MÎRZAC
Limbajul de exprimare şi manifestarea sublimă —
idealul suprem al dirijorului Petre NEAMŢU 13

RAIA ROGAC
„Cel mai mare dar pe care ţi-l oferă Viaţa este Timpul…“ . 16

EUGENIA MANEA-CERNEI
Vroiam să măsor cu o iubire veşnicia 18

ELENA ZAIŢEV
Concursului raional al declamatorilor — consacrat poetei
Diana Sava Daranuţa 21

SILVIA VITMAN
Ziua Naţională a Lecturii la Slobozia-Dușca 22

INA CALCATINGE
Ziua Naţională a Literaturii sărbătorită la Dubăsarii Vechi .. 23

ION DOMENCO
Ecouri sufleteşti 24

COLEGIUL DE REDACŢIE

Pavel Popa, redactor-şef

Veta Ghimpu-Munteanu, Teleradio-Moldova

dr. hab. **Victor Ghilaş**

dr. **Mariana Cocieru**

dr. **Varvara Buzilă**, Muzeul Naţional de Etnografie şi Istorie Naturală

Gheorghe Nicolaescu, muzicolog

Vizitaţi site-ul www.casadecreatie.md

Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care ne permite să oglindim şi să arhivăm activitatea cultural-artistică de amatori şi a meşterilor populari din republică.

Site-ul conţine **arhiva digitală a revistei Realităţi Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă informaţii privind literatura metodico-ştiinţifică, de artă autohtonă şi universală, necesară pentru instituţiile primare de învăţământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente cultural artistice** va ţine la curent cititorul cu diverse evenimente din viaţa culturală a ţării, contribuind la promovarea şi popularizarea culturii naţionale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă interactivă** a satelor, raioanelor şi zonelor folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creaţie a Republicii Moldova

Proiectul „Realităţi Culturale“

ISSN 1857-4424

Telefoane: (022)202-553, 069-39-29-09 (Ion Şarban)
Mob.: 069-39-24-98 (Pavel Popa, redactor-şef)

E-mail: casadecreatie@gmail.com, popapavel55@gmail.com
Adresa: mun. Chişinău, str. Bucureşti, 68, oficiul 338
Paginare şi machetare: Igor Condrea

ȘTEFAN SOFRONOVICI, SCRIITOR

Alexie Mateevici — Porocul Basarabiei

(135 de ani de la naștere)

„Mateevici a crescut ca un înger, a trăit ca un erou al culturii și a murit ca un sfânt al națiunii".
(Vasile ȚEPORDEI, preot)

Preotul poet Alexie Mateevici, autorul celui mai frumos poem dedicat limbii române, recunoscut de mai mulţi cercetători al doilea poet naţional, după Mihai Eminescu și drept proroc al Basarabiei, a fost comemorat cu prilejul împlinirii 135 de ani de la naștere. Am avut ocazia să particip la două evenimente culturale legate de această aniversare. Cel dintâi a avut loc 16 martie la Căușeni, iar al doilea, la 17 martie la Chișinău. Iată câteva informaţii de la faţa locului.

La Căușeni evenimentul a început de la ora 10:00, în faţa bustului din oraș, unde s-au adunat autorităţile locale de la Primărie și de la Consiliul raional Căușeni, de la Direcţia Educaţie, Cultură, Tineret, Sport și Turism, oameni de cultură, elevi și profesori de la Liceul „Alexie Mateevici". După intonarea imnului cei prezenţi au adus omagiu poetului din partea locului. Evenimentul cultural a fost moderat de către scriitorul Ioan Găină, directorul casei-muzeu „Alexie Mateevici" din satul Zaim, Căușeni, care și-a exprimat bucuria reîntâlnirii în public după doi ani de pandemie și care a zis că avem misiunea de a ne regăsi pe noi înșine în inima spaţiului spiritual Mateevici: Căinari, Zaim, Căușeni, Chișinău. Mateevici este modelul cum să trăiești cu sens în timp scurt, a subliniat domnia sa la începutul Ediţiei cu numărul XXXI a Zilelor Naţionale Mateevici. Apoi a recitat poezia sa „Rugă către poet", scrisă la 17 iunie 1983, când se împlineau 66 de ani de la scrierea poeziei „Limba noastră" Au vorbit despre opera și personalitatea poetului doamna vicepreședinte a raionului Căușeni Tamara Ambroci-Ivanov, reprezentantul Guvernului în teritoriu, domnul Sergiu Babin, doamna Tatiana Noroșeanu, domnul Andrei Toderașcu, subsemnatul ș.a. Elevii au recitat mai multe poezii din opera lui Mateevici: *Limba noastră, Cântecul zorilor,* Ţăranii, *Basarabenilor, Eu cânt, Pietre vechi, Mama, Ţara, Frunza nucului* ș.a. Au fost interpretare și cântece pe versurile poetului.

Biografia lui Mateevici pe scurt: S-a născut la 16 martie 1888, pe stil vechi, în satul Căinari, fostul judeţ Tighina. Este primul copil în familia preotului Mihail Mateevici și a soţiei sale Nadejda, care au avut patru copii. În 1893 familia lor se mută în satul Zaim, unde urmează școala primară, desigur, în limba rusă. În anul 1897 este înscris în clasa pregătitoare a Școlii Duhovnicești din Chișinău. În anul următor devine elev al acestei școli. În anul 1902 începe studiile la Seminarul Teologic din Chișinău, pe care îl absolvă în anul 1910. Ocupă locul întâi între toţi colegii săi și i se conferă titlul de student la anul întâi la Academia Teologică din Kiev, instituţie apărută în baza colegiului înființat de Sfântul Ierarh Petru Movilă, Mitropolitul Kievului între anii 1633—1647 pe vremea când era egumenul Mănăstirii Lavra Pecerska (1627 — 1633). Născut la Suceava, în data de 21/31 decembrie 1596, fiind fiul Domnitorului Simion Movilă, el a fost numit fiu al Moldovei și Părinte al Ucrainei. În toate școlile în care a învăţat Mateevici, a studiat doar în limba rusă. Nu a avut nici o singură lecţie în limba română, pe care a învăţat-o acasă, de la mama și tata, și de la sătenii din Căinari și Zaim. La 14 iunie 1914 susţine teza de licenţă în teologie și la 29 iunie se cunună cu Teodosia No-

ALEXEI MATEEVICI

Basarabenilor

Să ştiţi: de nu veţi ridica
Din sânul vostru un proroc,
În voi viaţa va seca,
Zadarnic soarta veţi ruga,
Căci scoşi veţi fi atunci din joc
Şi-ţi rămânea făr'de noroc.

Din cheag de lacrimi, de dureri,
Din trăsnet de mânie sfântă,
Şi din nădejdi şi zbuciumări,
Din năzuinţi şi frământări
El trebui facla să-şi aprindă
Şi-n el pe toţi să vă cuprindă.

Şi-n ţara voastră va purcede
Pe drum de spini şi chinuire
Cu gloata celor cari l-or crede;
Şi duh aprins de înnoire
Va duce-n propovăduire.

El jalea vechilor câmpii
Numa-ntr-o lacrimă va strânge,
Din spic, din strugurul de vii
În stropi va scurge ape vii:
Din spic sudori, din viţă sânge
Le va sorbi şi nu-ţi mai plânge,
C-atunci sorbiţii stropi vor arde
Din ţară toată vrăjmăşia,
Clevetitori, duşmani de moarte,
Şi cei cu limbi în două sparte
Atunci vor căuta frăţia
Şi lepăda-vor viclenia.

Şi toţi veţi fi un gând ş-un nume
Şi înfrăţiţi veţi făuri
Un viitor mai bun în lume,
Iar el va şti să vă îndrume
Acolo, unde va zări
C-a voastră stea va răsări.

Dar ştiţi: de nu veţi ridica
De printre voi pe-acest proroc,
În voi viaţa va seca,
Zadarnic soarta veţi ruga,
Căci scoşi veţi fi atunci din joc
Şi-ţi rămânea fără noroc.

Mărăşeşti, 10 iulie 1917

viţki, originară dintr-un sat de lângă Kiev. În luna noiembrie este confirmat profesor la Seminarul Teologic din Chişinău. La 16 septembrie 1915 este numit preot militar, probabil ca să reducă influenţa tot mai mare a lui Mateevici la Chişinău. La 13august 1917 încetează din viaţă în urma îmbolnăvirii de febră tifoidă. Moartea lui survine pe neaşteptate, este suspectă, înmormântarea se face grabnic, ceea ce dă de bănuit.

Activitatea literară a început-o în anul 1906, anul morţii tatălui său. Timp de numai 11 ani ne-a lăsat o moştenire bogată în poezie, proză, traduceri, folcloristică, publicistică. Opera sa este editată în două volume, apărute la editura Ştiinţa în 1993. Ediţie critică de Ion Nuţă, Efim Levit, Sava Pânzaru.

Al doilea eveniment cultural a avut loc la 17 martie, la Centrul Academic Internaţional „Mihai Eminescu", începând la ora 13:00. La eveniment a fost prezent scriitorul Ioan Găină, care a povestit elevilor de la colegiul „Alexei Mateevici" din Chişinău despre personalitatea acestui geniu al Basarabiei, care e recunoscut ca cel mai de vază reprezentant al culturii basarabene din vremea sa şi despre moştenirea pe care ne-a lăsat-o în doar 11 ani de activitate ca preot, poet, prozator, traducător, folclorist şi publicist. Elevii au recitat poezii din opera poetului şi au cântat cântece pe versurile lui. Scriitorul Ioan Găină a dăruit elevilor cărţi, medalii, calendare şi cărţi poştale cu chipul poetului Mateevici şi de la casele — muzeu din Zaim şi Căinari. La final elevii au făcut o poză comună cu oaspetele drag venit pentru ei tocmai de la Zaim.

Imnul de Stat al Republicii Moldova

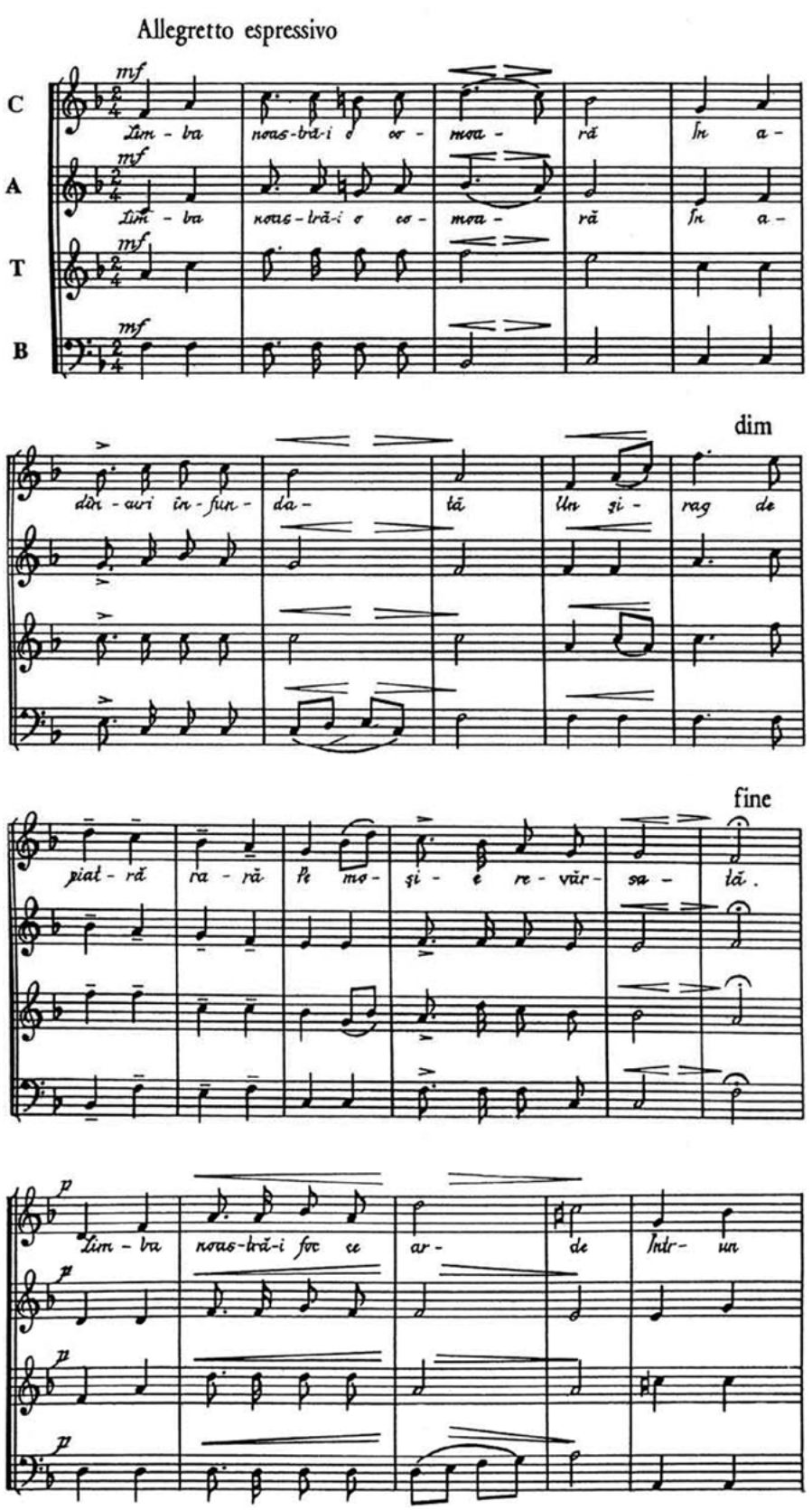

Imnul de Stat al Republicii Moldova este un simbol al suveranității și independenței statului. Imnul de Stat al Republicii Moldova este cântecul „Limba noastră“, versuri de Alexei Mateevici (cinci strofe din cele 12 a poeziei originale au fost păstrate pentru imn — strofele 1, 2, 5, 8, 12), muzica de Alexandru Cristea, aranjament de Valentin Dînga. A fost aprobat prin Legea cu privire la Imnul de Stat nr.571-XIII din 22 iulie 1995.

Imnul de Stat
al Republicii Moldova

Limba noastră-i o comoară
În adîncuri înfundată
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veșnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeșnici.

Limba noastra-i limbă sfîntă,
Limba vechilor cazanii,
Care o plîng și care o cîntă
Pe la vatra lor țăranii.

Răsări-va o comoară
În adîncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Versuri: Alexei Mateevici
Muzica: Alexandru Cristea
Aranjament: Valentin Dînga

Misterul morții lui Alexei Mateevici

Certitudini și ipoteze

VERONICA BOLDIȘOR

Alexei Mateevici a fost ucis de către serviciile secrete ale imperiului rus?

Această întrebare mă preocupă de ani buni. Serviciile secrete ale imperiului rus, de la Ohrana țaristă și până la FSB-ul de azi și-au anihilat persoanele indezirabile prin varii metode, una mai perfidă și mai crudă decât alta: de la internarea în spitale de psihiatrie până la lichidarea fizică. Se presupune că Alexei Mateevici n-a murit de moarte naturală (tifos), ci a fost omorât prin aplicarea unei injecții letale. Prin ce se făcuse el indezirabil imperiului? Prin alăturarea la acei lideri ai mișcării de eliberare națională, care în anii 1906—1917, au făcut tot ce le-a stat în puteri pentru a-i scoate pe românii basarabeni de sub stăpânirea rusă, crudă și nemiloasă, care au luptat împotriva rusificării, împotriva jugului velicorus, pentru apropierea de Patria-mamă România. Alexei Mateevici i-a înfuriat pe veghetorii imperiului mai cu seamă prin cuvântările sale incendiare din anul 1917. De exemplu, în luna aprilie a acelui an, la Congresul preoțimii basarabene, el a afirmat în cuvântarea sa, care a stârnit ovații, că nu există două limbi și două popoare, ci o singură limbă — cea română, și un singur popor — poporul român, pe ambele maluri ale Prutului. Aceleași afirmații, care l-au costat viața, le-a făcut și în luna iunie 1917, la Congresul învățătorilor, unde a citit pentru prima oară răscolitorul poem, cel mai frumos poem închinat limbii române,- „Limba noastră". Era evident, că Alexei Mateevici se configura în acele timpuri în cel mai de seamă și mai popular lider al mișcării de eliberare națională din Basarabia. Prin urmare, trebuia „lichidat", pentru că devenea din ce în ce mai primejdios pentru imperiul rus.

Medicul legist Gheorghe Baciu (Republica Moldova) și medicul neuropatolog Ovidiu Vuia (România, Germania), în studiile lor, au adus argumente de ordin medical, care demonstrează că Alexei Mateevici

n-a murit de tifos, ci în urma administrării unei injecții letale. Despre acest subiect dureros am vorbit în emisiunea „Vânturile, valurile" din 23 octombrie curent și, mai desfășurat, în cartea „Ilustre personalități române în destinul Basarabiei".

Pentru cei interesați de istoria noastră națională, reproduc în rândurile ce urmează studiul inserat în carte cu titlul „MISTERUL MORȚII LUI ALEXEI MATEEVICI. CERTITUDINI ȘI IPOTEZE":

„Scriitorul junimist Gheorghe Panu povestește în cartea „Amintiri de la Junimea din Iași" de tulburătoarea constatare pe care i-a mărturisit-o în una din zile Mihai Eminescu: „Panule, știi tu că în lumea asta nu este nimic mai interesant decât istoria poporului nostru, trecutul lui… Tot, tot este un șir neîntrerupt de martiri".

Această constatare eminesciană încărcată de dramatism mi-a amintit de șirul lung de intelectuali români, unii dintre ei atinși de geniu, plecați prematur la cele veșnice. Voi da aci o scurtă enumerare, care nu pornește de la Decebal și nici măcar de la Mihai Viteazul sau Constantin Brâncoveanul și fiii săi, ci de la câteva nume de mari români care s-au născut și și-au trăit scurta viață în secolele XIX și XX: poetul Alexandru Hrisoverghi, decedat la vârsta de 26 de ani (1837), compozitorul Ciprian Porumbescu — la 30 de ani (1883), poeta Iulia Hașdeu, decedată la doar 19 ani (1888), Marele Eminescu — la 39 de ani (1889), poetul și preotul Alexei Mateevici — la 29 de ani (1917), Corneliu Zelea Codreanu — la 39 de ani (1938), poeta Magda Isanos — la 28 de ani (1944), poetul Nicolae Labiș — la doar 21 de ani abia împliniți (1956), poetul Leonard Tuchilatu — la 24 de ani (1975)… Mă opresc aici, deși, din nefericire, șirul poate continua cu cei plecați în lumea umbrelor contemporani nouă. O parte dintre acești intelectuali, care au lăsat urme adânci în istoria noastră, au murit de moarte naturală, pe când moartea unora dintre ei este și până astăzi învăluită de mister. E și cazul poetului și preotului basarabean Alexei Mateevici.

Alexei Mateevici a fost unul dintre precursorii Actului Unirii din 27

Martie 1918, chiar dacă, asemeni altor doi martiri ai cauzei naţionale Simion Murafa şi Andrei Hodorogea, nu a ajuns să se bucure de rodul luptei lui pe tărâmul naţional. Prin verva strălucitoare a discursului, îndelung aplaudat, la primul Congres al Învăţătorilor moldoveni din 25 Mai 1917, apoi la deschiderea Cursurilor de limba română pentru învăţătorii moldoveni din 18 iunie 1917, unde a recitat cea mai frumoasă odă limbii române din întreg spaţiul românesc — Limba noastră — a trezit „din somn de moarte" intelectualitatea basarabeană, a fost acel prooroc din poezia „Basarabenilor": Să ştiţi, de nu veţi ridica din sânul vostru un prooroc/ În voi viaţa va seca, zadarnic soarta veţi ruga/ Căci scoşi veţi fi atunci din joc şi-ţi rămânea făr-de noroc".

Alexei Mateevici a fost steaua noastră norocoasă, proorocul care i-a călăuzit de Sus pe făuritorii Marii Uniri! Steaua lui călăuzitoare străluceşte şi azi pe bolta albastră a românităţii. Luminoasă fie-i amintirea!

În memoria mea mai persistă polemica din săptămânalul „Literatura şi Arta" de acum 23 de ani (numărul din 30 martie 1995, pp.6-7) privitoare la boala şi moartea strălucitului nostru înaintaş, polemică provocată de articolul medicului Ovidiu Vuia, intitulat „Cine l-a ucis pe poetul Alexei Mateevici?!" şi publicat în revista clujeană „Renaşterea", nr.5, martie 1994, retipărit peste o lună în „Literatura şi Arta". În 1995 lucram la secţia publicistică a săptămânalului şi ţin minte bine dezbaterile aprinse din redacţie pe marginea acestei teme delicate şi controversate. Mi s-a părut că este de ajuns să recitesc acele pagini din „LA", să mai caut cel puţin câteva izvoare adiacente şi să pot formula nişte concluzii certe, axiomatice privitoare la tema dată. Or, nu a fost aşa şi mi-am dat seama de acest lucru pe măsura adâncirii în noianul de materiale care, fie apropiate temei, fie doar tangenţiale, dezvăluie o mulţime de semne de întrebare care, din păcate, rămân fără răspuns până în prezent. De aceea, am hotărât să nu cuprind necuprinsul, ci să-mi sprijin afirmaţiile pe ipotezele a doi medici de o reputaţie profesională strălucită. Vorba e de menţionatul deja medic neuropatolog Ovidiu Vuia, român transilvănean, născut la Arad în 1929, decedat subit, în septembrie 2002 (morţile acestea subite ale personalităţilor provoacă întotdeauna fiori), în Germania, în oraşul Giessen, unde era stabilit din 1970, cauza morţii nefiind elucidată până în prezent.

Nu voi stărui asupra biografiei lui Ovidiu Vuia, o poate afla oricine accesează internetul. Voi aminti aici doar că printre numeroasele cărţi de specialitate şi nu numai este şi cea care a declanşat în România o adevărată efervescenţă literară care, pe parcursul ultimelor două decenii, a demistificat prejudecăţile privitoare la anii de boală şi moartea lui Mihai Eminescu şi anume cartea „Misterul morţii lui Eminescu" (Editura Paco, Bucureşti, 1996). Or, astăzi ştie toată lumea că marele nostru poet n-a avut lues transmis prin ereditate, că n-a înnebunit, ci a fost înnebunit în mod deliberat, iar organismul i-a fost slăbit până la epuizare totală prin fricţiunile cu mercur, substanţă extrem de toxică, tratament ce i s-a aplicat împotriva unei boli de care nu suferea. S-a vorbit şi s-a scris mult despre asta, dar Ovidiu Vuia a fost primul care a abordat ştiinţific acest subiect de un dramatism ieşit din comun. Citez din Ovidiu Vuia: „Concluziile mele, ca medic neuropsihiatru, cercetător ştiinţific, autor al peste 100 de lucrări în domeniul patologiei creierului, sunt cât se poate de clare. Eminescu nu a suferit de lues şi nu a avut demenţă paralitică". („Mihai Eminescu — un Dumnezeu rănit". Concepţie şi ediţie îngrijită de Laurian Stănchescu, Editura „Pontos", Chişinău, 2018, p. 144). Scriitorul Laurian Stănchescu concluzionează: „Reanalizarea recentă a autopsiei de către doctorul Vladimir Belis, specialist în medicina legală, şi a doctorului Ovidiu Vuia, neuropsihiatru, a dovedit că bolile lui Eminescu nu erau decât simple fabulaţii, o modalitate de a acoperi necesitatea suprimării acestuia". (Idem).

Dar, să revenim la Mateevici. Cel de-al doilea medic, pe ipotezele căruia se sprijină afirmaţiile mele este medicul legist basarabean Gheorghe Baciu, născut la Bălţi în 1936, unicul dintre polemiştii temei abordate de mine care mai este în viaţă. Cei doi aprigi negativişti ai ipotezelor lui Ovidiu Vuia — filologii Efim Levit şi Sava Pânzaru, — au trecut şi ei în lumea umbrelor.

Şi acum voi aminti de semnele de întrebare pe care şi le-au pus Ovidiu Vuia şi Gheorghe Baciu şi la care au încercat să răspundă sub formă de ipoteze sau certitudini, privitoare la boala şi moartea lui Alexei Mateevici.

Un semn de întrebare este: de ce Alexei Mateevici a fost înmormântat în mare grabă, necreştineşte, în nici 24 de ore de la deces, fără să i se facă autopsie, nici medico-legală, nici prosecturală? Răspunsul, precum că graba a fost determinată de boală — tifos, fie exantematic, fie abdominal, ca să nu se răspândească! — nu-i satisface pe cei doi medici, pentru că acest răspuns conduce la o altă întrebare: dacă este adevărat diagnosticul bolii, cum s-a putut întâmpla să aibă acces la bolnav rudele acestuia, mama Nadejda, soţia Teodosia şi fratele Victor? Doar se ştie că accesul, în acest caz, fie şi al rudelor de gradul I, este strict interzis.

O altă întrebare: de ce diagnosticul bolii — tifos (iarăşi, exantematic sau abdominal, nu contează) — s-a pus abia după deces? Ovidiu Vuia susţine că în vara anului 1917, pe linia frontului Mărăşeşti-Tecuci, unde îşi făcea datoria de preot-militar Alexei Mateevici, nu s-a depistat vreun focar de epidemie de tifos şi mai adaugă: fiindcă focarul epidemic de pe front nu poate fi demonstrat, poetului i s-a pus diagnosticul de gripă, boală de care au murit în Primul Război Mondial mai mulţi oameni decât pe front. (LA, 30 martie 1995, p.6). Vine în discuţie ştiinţifică şi originea eterogenă a îmbolnăvirii, susţine medicul transilvănean, adică boala i-a putut fi şi provocată prin contaminare de către medici. Nu se cunoaşte, în acest sens, nici un document care să ne înştiinţeze, dacă poetul se afla singur în salonul de spital, lucru greu de crezut, când

așa ceva nu prea exista în spitalele vechi. Vom menționa aici că Spitalul Orășenesc Gubernial din Chișinău, (nu cel de boli infecțioase, precum au crezut majoritatea cercetătorilor și biografilor lui Alexei Mateevici — n.a.), în care a fost internat poetul, avea o vechime de 100 de ani, fiind deschis încă în anul 1817. Medicul legist Gheorghe Baciu afirmă că spitalul dispunea de suficiente posibilităţi de diagnostic și tratament al multor boli, iar medicina legală și anatomia patologică dispuneau de multe metode de cercetări specifice: macro și microscopice, bacteriologice, biochimice etc., pentru a determina cauza morții, a raportului de cauzalitate dintre traumă și deces ș.a. Cu regret, în cazul morții lui Mateevici, aceste oportunităţi n-au fost exploatate. De ce?, se întreabă medicul, iar răspunsul precum că era vreme de război iarăși nu rezistă, pentru că în luna august 1917, deși era război, în Chișinău funcționau toate instituţiile, toată infrastructura, nu era declarată stare excepțională, nu existau spitale militare, iar în cele existente nu erau aduși bolnavi de pe front, așa încât medicii lucrau în regim normal. Despre starea de normalitate din oraș ne vorbesc și alegerile municipale în Duma orășenească, desfășurate fără nici un fel de impedimente, pe data de 15 august, bolșevicii pierzându-le lamentabil, ceea ce i-a înrăit într-atât, încât au hotărât să se răzbune, omorându-i, pe 20 august, pe doi dintre cei mai remarcabili fruntași ai mișcării de eliberare națională, Simion Murafa și Andrei Hodorogea, prieteni buni cu Alexei Mateevici. Așadar, cu atât mai mult se cereau investigaţii medicale serioase, cu cât era vorba de o personalitate marcantă a Basarabiei, care a fost înmormântată, așa cum se și cuvenea, la nivel arhieresc.

O altă întrebare la care nu se găsește răspuns: de ce data morții de 13 august a fost fixată în cartea de acte a Bisericii Sf. Nicolae din Chișinău tardiv, cu nr. 641, abia la 18.08.1917? Cifrele indicate de mine aici ar putea fi incorecte, Gheorghe Baciu afirmând că data morții este indicată în actul sus-menționat abia pe 21 august. Am studiat atent, cu lupa, facsimilul acestui document, dar n-am înțeles aproape nimic din el, fiind scris neglijent, cu multe ștersături, cu multe cuvinte suprapuse, majoritatea ilizibile, cu o caligrafie deșănțată. Între actul de naștere și cel de deces începe viaţa unui om și alcătuirea unor astfel de documente întotdeauna a solicitat o precizie și o acurateţe deosebite. De ce în cazul lui Alexei Mateevici nu s-au respectat aceste norme?

Alte nedumeriri ale celor doi medici:

Nu se concretizează în nici o sursă starea sănătății lui Alexei Mateevici la momentul reîntoarcerii lui de pe front. Tratamentul bolnavului cu pulverizări de diverse mirodenii medicamentoase înseamnă un tratament simptomatic de revulsie, întru a-i scădea febra, nicidecum îndreptat contra bolii de bază (în cazul în care aceasta ar fi fost tifos), deci, cu efect terapeutic nul.

Moartea subită, anticipată de o stare satisfăcătoare, care nu prezenta pericol pentru viaţă.

Multe alte nedumeriri și semne de întrebare, rămase fără răspuns, le găsim în articolul lui Ovidiu Vuia, despre care am vorbit, „Cine l-a ucis pe poetul Alexei Mateevici?!“, precum și în cartea lui Gheorghe Baciu „Viziuni asupra vieții și morții poeților martiri Eminescu, Mateevici, Vieru“ (Chișinău, Tipografia „Balacron“, 2014).

Iată ce își nota în Jurnalul ei intim, pe data de 14 august 1917, adică în chiar ziua înmormântării poetului, soția acestuia, Teodosia Noviţki-Mateevici (versiunea română — Zinovie Buruiană, 1983): „Nenorocirea s-a produs. Oricât ar părea de stupid, de incredibil, dar faptul s-a consumat. Ieri Alioșa a murit, iar astăzi l-am înmormântat și noi am devenit orfani pentru toată viaţa. Eu nu înțeleg aproape nimic, nu-mi dau seama de situația nenorocită, de ce-o să fac mai departe? Trebuie să trăiesc, trebuie să ocup un serviciu, dar unde și cum — nici nu știu, nici nu înțeleg!…

De la 2 august lui Alioșa i s-a făcut mai rău, și tot timpul inima îi era întreţinută (ajutată) prin pulverizare cu diverse mirodenii medicamentoase. La 12 august am convocat un consult medical, în urma căruia medicii nu mi-au spus nimic spre consolare; au afirmat că inima într-adevăr e foarte slăbită, dar că se iau diverse măsuri și — e posibil — să se mai întărească. Astfel că mai pâlpâia o mică speranţă de îndreptare, mai cu seamă că în ultima noapte, înainte de a muri, a dormit foarte bine (eu am stat de veghe la spital), (lucru imposibil, în cazul diagnosticului de tifos! — n.a.), iar dimineaţa au început frisoanele convulsive și la ora 15 — scumpul meu Alioșa a închis ochii… În clipa aceea eu eram acasă, iar mama la spital. A ieșit, pentru o clipă, pe sală și, în clipa aceea, Alioșa, fără nici o zvârcolire, liniștit și-a dat duhul… A fost lucid până în ultima clipă… A mâncat, a băut un strop de vin și… a murit… În aceeași zi, spre seară, noi l-am îmbrăcat și l-am transportat în capela spitalului, unde a rămas peste noapte. Astăzi l-am înmormântat. Mai întâi s-a slujit liturghia pentru răposaţi în capela spitalului, iar apoi — prohodul, slujit de Preasfinţitul Gavriil, cu corul Episcopiei…“

În pofida convingerilor unor cercetători, precum că Jurnalul Teodosiei Noviţchi-Mateevici este apocrif sau, în cel mai bun caz, scris mai târziu decât datarea indicată în el, (până în prezent nu se știe unde se află originalul!), putem presupune că cercetătorul Vlad Chiriac a avut dreptate atunci când a afirmat că soţia lui Alexei Mateevici a fost pe parcursul întregii sale vieţi nu doar o „aprigă rusofonă“, ci și o „doamnă de fier“! Altfel, cum să ne explicăm faptul că ea a avut puteri pentru „literatură“ în chiar ziua înmormântării soţului?

Destinul marelui cântăreț al limbii române Alexei Mateevici a fost unul eminamente tragic nu doar în timpul scurtei sale vieți, ci și după trecerea lui la cele veșnice. La procesiunea de înmormântare nu a participat nici un fruntaș al mișcării de eliberare națională din acele vremuri zbuciumate, prieteni buni și vechi ai poetului și preotului-martir. Majo-

ritatea lor în luna august 1917 erau în Chișinău, fiind în febra alegerilor municipale, dar nimeni nu i-a înștiințat nici privitor la deces, nici privitor la înmormântare. În afară de o zgârcită înștiințare și aceea plină de inexactități și anonimă, din 15 august 1917, publicată în gazeta de limbă rusă „Бессарабская жизнь", referitoare la decesul și înmormântarea lui Alexei Mateevici, nici un alt ziar nu a publicat un necrolog. Abia pe 20 august „Cuvânt moldovenesc" publică o înștiințare nesemnată despre dispariția prematură a poetului. Apropo, redactorul „Cuvântului moldovenesc", Pan Halippa, când a auzit de tragicul sfârșit al lui Alexei Mateevici, a fost într-atât de șocat, încât și-a pierdut cunoștința. Iar pe 27 august 1917, aflăm din Jurnalul Teodosiei Noviţki-Mateevici, precum că ea ar fi fost vizitată de „prietenul lui Alioșa, Ștefan Ciobanu", care i-a cerut informații în vederea întocmirii unui necrolog, care nu a mai apărut, nu se știe din ce motive.

Medicul Ovidiu Vuia susține că, pentru a limpezi situația creată în jurul bolii și a morții lui Mateevici, ar fi binevenită deshumarea cadavrului poetului și efectuarea investigațiilor medico-legale, care la ora actuală merg până mai departe de ADN. El aduce mai multe exemple de deshumări ale personalităților, printre care și pe cel al compozitorului Beethoven, în jurul căruia se iscase o polemică privind urechea lui interioară. Cadavrul a fost deshumat de două ori. Au mai fost deshumați și Mozart, și Verdi și lista poate continua. Pentru noi propunerea medicului pare, poate, hazardată. Dar, consider că atunci când e vorba de crime, ele trebuie descoperite și dezavuate, indiferent când au fost săvârșite: acum o zi, acum un an, acum un deceniu, acum un veac… În caz contrar, acest gen de „taine" devin un stimulent întru săvârșirea altor crime odioase.

Nu știm până în prezent: moartea lui Alexei Mateevici a fost naturală sau e vorba de o crimă. Atâta timp cât nu știm, vom spune și noi, precum a spus și poetul în „Pietre vechi", poezie dedicată bunicului său:

Numai piatra de mormânt
Vrednică-i de crezământ…"

CRISTINA OANCEA

Efectele sociale ale cărții și lecturii în societatea contemporană

În societatea actuală, în care informatizarea pune stăpânire pe un număr tot mai mare de activități și oameni, se poate observa că se citește din ce în ce mai puțină literatură. Lectura este diminuată și din motiv că produce pierdere de timp. Îndrumarea lecturii cititorilor de asemenea este dificilă. Cititorii aleg o modalitate atrăgătoare și ușoară de regăsire a informației necesare.

O carte este o colecție de hârtii, pergamente sau alte astfel de materiale, în formă de coli sau foi de cele mai multe ori egale între ele și legate sau broșate într-un volum. Cărțile sunt de obicei tipărite (rareori scrise și de mână) și conțin diverse lucrări scrise, pe cea mai mare diversitate de teme. O carte este de asemenea o operă literară sau științifică, sau o parte semnificativă dintr-o astfel de operă.

Lectura sau cititul este un proces cognitiv complex de decodare a simbolurilor cu scopul de a construi sau de a deriva sens și înțelegere. Lectura dezvoltă limbajul, este folosită pentru comunicare, în schimbul de informații și idei. Interacțiunea dintre text și cititor este modelată de cunoștințele, experiențele, atitudinile și limba comunității de unde provine cititorul, de poziționarea lui din punct de vedere cultural și social.

Procesul de lectură necesită o preocupare continuă care se dezvoltă și rafinează în timp. În plus, cititul necesită creativitate și analiză critică.

Lectura este un proces complex și de aceea nu poate fi limitată la a avea doar o interpretare sau două. Lectura nu are reguli concrete. Ea permite cititorilor să își creeze propriile interpretări. Acest proces de interpretare permite o explorare profundă a textelor. Cititorii folosesc o multitudine de strategii de lectură pentru a-i ajuta în procesul de decodare (pentru a traduce simbolurile în sunete sau în reprezentări vizuale ale vorbirii) și de înțelegere. Cititorii pot folosi indicii contextuale pentru a identifica sensul cuvintelor necunoscute. Cititorii integrează cuvintele pe care le-au citit într-o schemă de cunoștințe acumulate.

Promovarea cărții și a lecturii, cât și promovarea informației reprezintă activitățile importante pentru societatea contemporană. Cartea și lectura au fost și trebuie să rămână una din componentele principale. Prin carte, lectură, cunoaștere și informație de calitate societatea poate fi schimbată în bine. Tehnologiile moderne sunt foarte importante și pot contribui la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, dar numai în condițiile în care sunt utilizate adecvat. Când se va înțelege faptul că informatizarea nu reprezintă unicul scop, iar tehnologiile sunt doar mijloace de realizare a misiunii acesteia, toate lucrurile se vor reașeza la locul lor. Până atunci nu trebuie să scăpăm din vizor cartea, lectura și informația de calitate. Mai

ales în aceste timpuri, când se crede (eronat) că internetul și calculatorul pot înlocui cartea, lectura.

Drumul spre cunoaștere și dezvoltare trece prin lectură și cu cât mai greu este bagajul de cunoștințe adunat în rezultatul lecturii, cu atât mai largi sunt orizonturile pe care o persoană le poate cuprinde. Prin lectură se transmite memoria colectivă a omenirii, de aici și marea apreciere de care cartea și lectura s-au bucurat încă de la începuturi. Probabil nu există alte lucruri sau fenomene care să fi fost mai elogiate decât cartea și puține sunt marile personalități care să nu fi pătruns în marile valori, ascunse printre pagini și să nu fi trimis mesajul acestei prețuiri către urmași.

„Cititul este pentru minte la fel ca și exercițiile fizice pentru corp" — gândul este argumentat de studii serioase și confirmat de personalități, care au încercat, cu diverse ocazii, să demonstreze acest adevăr. Tot mai multe studii, realizate pe diverse meridiane, demonstrează influența benefică a lecturii asupra minții. Se accentuează, în special, importanța lecturii textelor mari și învățarea textelor, în special a poeziilor, pe de rost. Tot mai multe voci se pronunță asupra importanței lecturii de plăcere, care se face în timpul liber și nu este impusă de necesitățile profesionale, cum este lectura motivațională care predomină clasamentele. Mai rămâne ca aceste adevăruri să ajungă la mintea și înțelegerea a cât mai mulți potențiali cititori. Nu este greu de pătruns în esența îndemnului scriitorului Michel Tournier „Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți". Privitor la inteligență totul este foarte clar, cât privește fericirea aceasta poate fi gândită și prin prisma faptului că lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente.

Literatura de specialitate prezintă numeroase exemple, studii, etc. despre importanța lecturii. Unele studii demonstrează că lectura prelungește viața omului și cu cât omul citește mai mult, cu atât trăiește mai mult, altele că lectura cărților bune face omul mai bun, că lectura poate ajuta omul să se însănătoșească mai repede, există chiar un curent care se ocupă de biblioterapie. Un studiu publicat în „Economic Journal" și realizat de economiștii Giorgio Brunello, Guglielmo Weber și Christoph Weiss de la Universitatea din Padova demonstrează importanța cărților și cât de mult înseamnă să le oferim copiilor acces la lectură de la vârste cât mai fragede. Copiii înconjurați de cărți au șansa de a câștiga mai mult ca adulții, demonstrează studiul care a implicat 6000 de subiecți din nouă țări europene. Cercetarea arată că persoanele, care au crescut înconjurate de un număr mare de cărți, au înclinația naturală de a învăța cât mai mult pe parcursul vieții, curiozitate intelectuală și capacitatea de a se adapta mai ușor, în timp ce pentru persoanele, care nu s-au bucurat de avantajul lecturii în copilărie, provocările intelectuale sunt, în general, destul de greu de depășit. „Este important să le oferi copiilor cărți și să-i încurajezi să citească, pentru că asta va avea, cu siguranță, efecte pozitive asupra performanțelor lor școlare și le va oferi condiții socio-economice avantajoase", mai spun realizatorii cercetării publicate în „Economic Journal".

Lectura își are rostul la fiecare etapă a devenirii omului, începând din familie, grădiniță, școală, continuând la universitate, locul de muncă etc. Respectiv, actorii care au un cuvânt în promovarea lecturii sunt: familia, prin exemplul personal, mediul educațional, structurile infodocumentare -bibliotecile de toate tipurile -, mediul social, mediul economic: edituri, librării, difuzori de carte etc.

Lectura este fundamentală pentru funcționarea în societatea de astăzi. Lectura este importantă deoarece dezvoltă mintea. Mintea este un mușchi. Este nevoie de exercițiu. Înțelegerea cuvântului scris este un mod în care mintea crește în capacitatea sa. Învățând copiii mici să citească, îi ajutăm să-și dezvolte abilitățile lingvistice. De asemenea, lectura îi ajută să învețe să asculte.

Citirea este modul în care descoperim lucruri noi. Cărțile, revistele și chiar Internetul sunt instrumente de învățare excelente, care necesită abilitatea de a citi și de a înțelege cele citite. O persoană care știe să citească se poate educa în orice domeniu de activitate în care este interesat.

Citirea dezvoltă imaginația. Citirea dezvoltă partea creativă a oamenilor. Atunci când le citești copiilor, oprește-te din citit și întreabă ce cred ei că se va întâmpla în continuare. Provocați-i să se gândească la poveste.

Citirea este fundamentală în dezvoltarea unei imagini bune despre persoana proprie. Non-cititorii sau cititorii slabi au adesea opinii slabe despre ei înșiși și abilitățile lor. Citirea ajută la extinderea vocabularului.

Citirea este importantă deoarece cuvintele — vorbite și scrise — reprezintă piatra de temelie a vieții.

De ce este importantă lectura în timpul verii?

— În primul rând, și mai întâi de toate, citirea este importantă pentru noi toți, indiferent de perioada anului, și dacă suntem copii sau adulți!

— Citirea în timpul verii este incredibil de importantă pentru elevi și studenți și realizările lor viitoare.

— Copiii care nu citesc în timpul verii sunt în pierdere. Așa copii nu simt doar că au uitat ce au învățat, ei chiar uită cu adevărat.

— Numeroase studii indică faptul că studenții, care nu citesc sau citesc rareori în timpul vacanței lor de vară, văd că abilitățile lor de citire stagnează sau scad. Acest efect devine mai pronunțat, pe măsură ce elevii cresc și avansează la altă treaptă de școlarizare.

— Situația pentru studenții defavorizați, din punct de vedere economic, este deosebit de sumbră: dacă elevii din familiile cu venituri mici nu citesc în timpul verii, este mult mai probabil să rămână în urma colegilor lor mai privilegiați, mărind „diferența de realizare".

— Copiii care își pierd abilitățile de citire în timpul verii ar putea fi la doi ani în spatele colegilor de clasă până la sfârșitul studiilor.

Tot mai multe studii demonstrează că dincolo de pasiune și plăcere, lectura are o influență enormă asu-

pra dezvoltării personale și profesionale, comportamentului și sănătății.

Constatările studiilor recente reprezintă argumente puternice pro lectură, cum ar fi:

- ✓ lectura prelungește viața omului — cu cât citește mai mult, cu atât
- ✓ trăiește mai mult;
- ✓ lectura cărților bune face omul mai bun;
- ✓ lectura poate ajuta omul să se însănătoșească mai repede;
- ✓ lectura îmbunătățește nu numai abilitățile cognitive, lingvistice, alfabetizarea, învățarea, dar și comportamentul copiilor;
- ✓ copiii care citesc sunt mai puțin agresivi, mai calmi și mai atenți;
- ✓ lectura timpurie stabilește scena pentru învățarea de-a lungul vieții;
- ✓ citind, copiii își dezvoltă limbajul și gândirea;
- ✓ copiii înconjurați de cărți au șansa de a câștiga mai mulți bani ca adulți;
- ✓ lectura reduce stresul la copii cu 70%;
- ✓ lectura ține creierul sănătos etc.

Studiile arată că lectura, respectiv alfabetizarea reprezintă fundamentul bunăstării emoționale și fizice, creșterii intelectuale și securității economice. Mai mult, lectura și, în special, citirea cu voce tare îmbunătățește abilitățile de ascultare, influențează dezvoltarea vocabularului, înțelegerea temelor și structura textelor, care influențează viitorul succes al copiilor.

De ce sunt atât de importante competențele de lectură? Pentru că lectura deschide uși spre experiențe, educație, cunoaștere, carieră, imaginație, creativitate… și încă multe alte uși importanța cărora este aflată abia după ce ușa este deschisă. „Dacă nu citești la timp, înțelegi prea târziu!" — această constatare, care servește ca motto pentru mai multe activități, vehiculată frecvent în presă, reliefează un mare adevăr. Lucrările care nu sunt citite la vârsta potrivită nu vor mai fi citite niciodată, iar lipsa acestor lecturi va șubrezi fundamentul cunoașterii. Este adevărat că în universul lecturilor este cale de întoarcere, uneori prin copii, alteori prin nepoți, poate chiar strănepoți… și totuși. Viața fără lectură înseamnă viață fără de viață — cam așa putem spune despre o competență absolut indispensabilă omului cult.

Deosebit de important este rolul lecturii în organizarea unui mod sănătos de viață. Potrivit UNESCO, un copil născut de o mamă care știe să citească are cu 50% mai multe șanse să supraviețuiască după vârsta de 5 ani decât unul a cărui mamă este analfabetă. Conștientizarea acestui lucru este deosebit de important pentru că, deși în rândul tinerilor nivelul educației femeilor a crescut rapid în ultimii ani, totuși, din cinci tineri care nu știu să scrie și să citească, trei sunt femei.

Studiile demonstrează și importanța competențelor de lectură în combaterea sărăciei. 750 de milioane de adulți din întreaga lume, dintre care două treimi sunt femei, nu posedă abilitățile de bază de lectură și scris, aceasta în timp ce în societatea modernă puține sunt carierele în care te poți afirma fără a ști să citești. World Literacy Foundation consideră că, dacă toți copiii care provin din țări sărace ar termina școala știind să scrie și să citească, 171 de milioane de oameni ar putea scăpa de sărăcie. Potrivit aceleiași surse, persoanele care nu știu să scrie și să citească câștigă cu 30-42% mai puțin decât cele instruite.

Lectura este un factor esențial în atingerea succesului. 88% dintre bogații lumii citesc cel puțin o jumătate de oră în zi. În medie, un conducător al unei corporații mari sau o persoană de succes citește peste 60 de cărți pe an. Printre aceștia: Oprah Winfrey, Bill Gates, Warren Buffett, Mark Zuckerberg etc.

Drumul spre cunoaștere și dezvoltare trece prin lectură și cu cât mai greu este bagajul de cunoștințe adunat în rezultatul lecturii, cu atât mai largi sunt orizonturile pe care o persoană le poate cuprinde. Prin lectură se transmite memoria colectivă a omenirii, de aici și marea apreciere de care cartea și lectura s-au bucurat încă de la începuturi. Probabil nu există alte lucruri sau fenomene care să fi fost mai elogiate decât cartea și puține sunt marile personalități care să nu se fi pătruns de marile valori ascunse printre pagini și să nu fi trimis mesajul acestei prețuiri către urmași.

De cele mai multe ori, atunci când vrem să fundamentăm o teză despre importanța lecturii apelăm la autorități care au înfruntat uitarea istoriei. Gânduri nemuritoare despre rolul lecturii și al cunoașterii în devenirea lor au lăsat Seneca, Einstein, Confucius, Goethe, Borges și foarte mulți alții. Îl putem invoca în acest context pe Seneca cu afirmația „Literatura se face prin cultură, iar cultura prin lectură", ajungând la Jeorge Luis Borges, care afirma că „o carte te trimite la alte cărți și toate împreună formează baza trainică a culturii noastre". Nu putem trece pe lângă Mihai Eminescu cu îndemnul „Citește. Numai citind mereu, creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imagini". Tot în acest sens și îndemnul spre lectură al mai apropiaților de timpurile noastre — Tudor Chirilă, un idol al adolescenților: „Scopul vostru trebuie să fie cunoașterea. Cu cât veți ști mai multe, cu atât veți fi mai înalți. Orice carte citită, orice lecție învățată se vor așeza sub voi și vă vor ridica deasupra celorlalți. Veți domina cu mintea. Nu e nimic mai frumos decât asta", la fel, și cercetătorul de generație net-istă, Dorian Furtună: „Faceți sport și citiți cărți, iată rețeta simplă pentru oricine dorește să fie în armonie cu sine". Confucius vedea lectura ca o evadare din mrejele ignoranței: „Oricât dezocupat ai fi, trebuie să găsești timp ca să citești. Altfel vei capitula în fața ignoranței."

După lectura cărților te alegi cu o altă viziune asupra lucrurilor, asupra trecutului și asupra viitorului, cu un alt orizont. Lucrările citate sunt izvoare adânci de cunoștințe, benefice în egală măsură și autorului și cititorului — Dorian Furtună consideră că „…este bine când ceea ce ai acumulat și ai asimilat pentru tine împărtășești și altora. Așa devii un izvor de cunoștințe".

Pentru fiecare persoană lectura a însemnat sau înseamnă ceva aparte.

Pentru Vladimir Beşleagă „lectura a fost o modalitate de a ieși din cadrul îngust al familiei, al comunității rurale și de a descoperi lumea cea mare". Acest adevăr ar putea să-l confirme foarte multe persoane.

Pentru Horaţiu Mălăele „lectura este fântâna înţelepciunii". Pentru Dorian Furtună cartea și cititul este „o formă de zen a intelectului".

Zoe Bușulenga consideră că „cititul îl face pe om om", iar Bogdan Georgescu — că „dezvoltarea intelectului se face doar prin lectură…".

Lectura trebuie să devină mai mult, tocmai pentru că nu contează câte cuvinte cunoaștem, cât de bine știm regulile gramaticale, câtă imaginaţie avem. Contează cum reușim să le armonizăm pentru a exprima și a ne exprima. Acest deziderat poate fi atins doar prin lectură, la rândul ei, un act de comunicare avizat, un model de construcţie vie, expresiv, nuanţat, subiectiv. Comunicarea presupune înainte de toate, decodarea mesajului. Lectura impune acest transfer și formează cel mai ușor și cel mai repede competenţa de comunicare.

Pledoaria pentru lectură poate continua. Adevărul e, așa cum susţine și N. Manolescu că, a vrea să le explici oamenilor care nu au citit nicio carte în viaţa lor ce pierd, e totuna cu a explica unui surd frumuseţea muzicii lui Mozart. Și, totuși, aș vrea să închei într-o notă optimistă cu un fragment din articolul „Care-i faza cu cititul? ", al lui M. Cărtărescu. „Cărţile sunt asemenea unor fluturi[…] .Pe aripile fluturilor noștri de hârtie, asemenea unor solzișori care irizează lumini, sunt tatuaje ciudate înscrise cu cerneală tipografică. A trebuit să mergem la școală ca să le descifrăm. Stând confortabil pe spinarea mătăsoasă a marelui fluture, citim și zburăm. Căci fluturele nu se urnește de pe frunza lui dacă nu-i inventăm aripile adevărate, care nu sunt de hârtie, nici de cerneală, nici de cuvinte, ci de imagini, atingeri, mirosuri și melodii. Pe toate ni le imaginăm citind. Și atunci înţelegem că zborul, chiar dacă nu duce în lumi depărtate, se petrece întotdeauna în noi înșine."

Cu dezamăgire am constatat în ultima vreme că foarte mulţi tineri nu mai citesc. La întrebarea: „Când ai citit ultima carte?" am primit răspunsuri de genul: „Nu am citit decât lecturile obligatorii din școală."

Cum sunt oamenii afectaţi de lipsa cititului?

În primul rând exprimarea le este greoaie, de cele mai multe ori. Nu-și găsesc cuvintele, se bâlbâie, iar atunci când reușesc să le găsească sunt dintre cele mai simple. Bagajul de cunoștinţe le este oarecum limitat, iar de cultură generală nici nu poate fi vorba.

Aș vrea ca mai mulţi părinţi să îndemne tinerii spre dragostea de lectură, astfel vom avea o lume mai bună, un viitor mai deosebit și niște oameni adevăraţi pe care să ne putem baza. Generaţia de astăzi este cea care ne va face cinste, generaţie care fără lectură nu va cunoaște ambiţia, dreptatea și importanţa adevărului.

O carte este o provocare pentru fiecare dintre noi. Nu trebuie decât să profităm de această imensă comoară, să învăţăm să prețuim.

Cartea

Cărţile sunt cele care scot la iveală din noi ce e mai bun. Ele pot sa descopere adevăraţi genii care pot ajuta la îndreptarea viitorului unei ţări întregi.

Toţi acei care au acces la o bibliotecă vor fi cu mult mai puternic sufletește, psihic. Aceștia sunt cei care vor putea înfrunta mai ușor viaţa cei care vor avea un vocabular adecvat .

Cartea este un sprijin. Ea ne ajută să înţelegem și să pătrundem în tainele lumii, a universului. În filele ei putem descoperi sfaturi, putem culege înţelepciune, ne putem „adăposti" de gurile rele.

Cărţile fac cunoscută iubirea. Cred că pentru prima dată în viaţă adolescentul descoperă iubirea din cărţi și astfel el va descoperi toate feţele ei. Citind, tânărul va fi îndrăgostit de iubire, își va dori iubirea în viaţa lui, va lupta pentru ea și va ști cum să o păstreze în viaţa lui. Ea ne face să fim mai buni, ne ajută să trecem mai ușor peste greutăţile vieţii (iar acestea sunt numeroase), într-un cuvânt: ne întărește.

Cartea este un mod de comunicare și reprezintă o ordonare a cuvintelor la formele lor cele mai expresive.

Cartea este în viaţa noastră un element central al creării unui psihic sănătos, a unei culturi generale, este sprijinul în cazul unei decăderi nervoase, este uneori ceva mai mult decât un profesor deoarece cu ajutorul ei putem să descoperim lucruri noi.

Concluzii:

Lectura este recunoscută ca cea mai importantă modalitate pe care omul modern o are pentru a se educa, pentru a fi capabil să ia decizii. Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esenţa existenţei conștiente. Este un motiv serios de a ne consolida eforturile și a pune umărul la această înălţătoare lucrare, care include și eforturile decidenţilor politici și financiari. Neil Găman, cunoscutul scriitor britanic și apărător al bibliotecilor, căruia îi suntem datori cu „una dintre cele mai rafinate și multidimensionale analize asupra semnificaţiei cărţilor și a rolului lecturii in viaţa umană", în prelegerea devenită articol de mare rezonanţă „De ce viitorul nostru depinde de biblioteci, lectură si fantezie", declară: „Noi avem obligaţia de a spune politicienilor noștri ce vrem, de a vota împotriva politicienilor din orice partid ar fi, care nu înţeleg valoarea lecturii în crearea de cetăţeni valoroși, care nu vor să acţioneze pentru a păstra și proteja cunoașterea și a încuraja educaţia. Nu este o problemă a partidelor politice. Este o problemă a umanităţii noastre comune". Organizatorii lecturii și responsabilii de acest proces trebuie să convingă cititorii reali și potenţiali că, așa cum afirma Pasternac, „lectura este activitatea cea mai importantă a omului" și că „odată ce înveţi să citești, vei fi pentru totdeauna liber" (Frederick Douglass).

Lectura constituie una din cele mai benefice activităţi pe care omul le poate desfășura, atât spre binele său, cât și a celor ce-l înconjoară, cu condiţia să însumeze informaţii de calitate. Iată, în cele ce urmează,

o interesantă listă de motive pentru care această activitate benefică, ne ajută să devenim mai buni, mai înţelepţi sau, cu o sintagmă ceva mai cuprinzătoare, ceea ce am putea denumi „o persoana deosebită".

1. Lectura ne ajută să ne îmbogaţim vocabularul;
2. Un roman poate stimula funcţiile cerebrale timp de multe zile;
3. Lectura este un optim remediu împotriva unor boli grave precum Alzheimer sau dementa senila;
4. Citind, diminuăm presiunea stresului cotidian;
5. Lectura ne ajută să dormim mai bine;
6. Cărţile ne stimulează empatia;
7. Lectura împiedică instalarea stărilor depresive;
8. O persoană poate deveni mult mai atrăgătoare în timp ce citeşte;
9. Lectura ne încurajează să răzbim în viaţă;
10. Cei ce citesc mult, sunt mai înţelegători, mai abordabili;
11. Lectura are același efect salutar precum muzica sau vizionarea unui film bun;
12. Cei ce citesc cu regularitate, sunt mai inteligenţi și dezvoltă o memorie remarcabilă;
13. Lectura ne poate ajuta să devenim buni la scris;
14. În mod paradoxal, cărţile ne stimulează concomitent, dorinţa de a face mișcare, de a avea o viaţă activă;
15. Pasionaţii de lectură sunt mult mai determinaţi să-și îmbunătăţească nivelul de viaţă și lumea în care trăiesc;
16. Lectura ne deschide noi orizonturi;
17. Cărţile ne învaţă să învăţăm: limbile străine sunt mai ușor de „digerat" pentru cei obișnuiţi să citească mult;
18. Lectura ne ajuta să-i ascultăm cu mai multă atenţie pe cei de lângă noi;
19. Cititul stimulează creativitatea;
20. Părinţii care citesc împreună cu micuţii lor, dezvoltă relaţii mult mai armonioase în familie, decât cei ce n-o fac.

Concluzionăm că „lectura e singura terapie de care au nevoie toţi oamenii" și punctum.

Strategii de promovare a lecturii:

Încurajaţi-i pe copii să citească cărţile de care se bucură cu adevărat cel puţin 30 de minute pe zi. Copilul dvs. va fi probabil mai absorbit de cartea aleasă de el însuși decât de cea care-i este impusă. Oferiţi stimulente pentru cititorii reticenţi. De exemplu, dacă copilul dvs. se bucură de un joc sportiv, condiţionaţi plecarea la meci dacă efectuează „lectura zilnică". Faceţi din lectură un act social. Stabiliţi o oră anumită în timpul zilei când toţi membrii familiei se adună și citesc singuri sau citesc prin rotaţie cu voce tare aceeași carte.

Conectaţi lectura la excursiile de familie. Dacă vă duceţi copiii la un acvariu, luaţi în considerare citirea unei cărţi despre pești sau ocean cu ei mai târziu, în acea zi sau cu anticipaţie. Excursia poate ajuta la poziţionarea lecturii într-un context mai larg.

Încurajaţi-vă copilul să citească semnele stradale în timpul excursiilor de familie, semnele și etichetele articolelor din magazin, etc. Oriunde vedeţi cuvinte, încurajaţi copilul să citească! Expuneţi-vă copilul la mai multe tipuri de literatură! Încurajaţi copilul să citească unui prieten sau unui membru al familiei!

Bibliografie:

1. https://www.academia.edu/37069139/Istoria_lecturii_-_Alberto_Manguel
2. „Lectura este o formă de fericire". Interviu cu Oana Boca (Stănescu)[online]. [citat 17.01.19]. Disponibil: http://www.suntparinte.ro/lectura-este-o-forma-de-fericire-interviu-cu-oana-boca-stanescu.
3. Ai carte, ai parte. Cum și în ce fel secretul succesului poate fi lectura asiduă [online]. [citat 10.01.19]. Disponibil: https://joblist.md/ru/news/cariera/ai-carte-ai-parte-cum-si-in-ce-fel-secretul-succesuluipoate-fi-lectura-asidua.
4. Cum a evoluat cititul de-a lungul a 5000 de ani [online]. [citat 31.05.19]. Disponibil: https://hyperliteratura.ro/cum-a-evoluat-cititul-de-a-lungul-a-5000deani/?fbclid=IwAR2uJrSTnEwvjVclh0qDIeBsSVdIt4NLsgXwjcT0h3CAAVBe60IJ7C9EsWM.
5. Halett, Rachel. Want to live longer? Read a book. [citat 30.05.19].Disponibil:https://www.weforum.org/agenda/2016/10/want-to-livelonger-read-a-book.
6. Gonzalez, María Francisca. Oodi Helsinki Central Library. [Accesat 30.05.19]. Disponibil: https://www.archdaily.com/907675/oodi-helsinki-central-library-ala-architects.
7. Perin, Andrew. Nearly one-in-fi ve Americans now listen to audiobooks. [citat30.05.19].Disponibil:https://www.pewresearch.org/facttank/2018/03/08/nearly-one-in-five-americans-now-listen-to-audiobooks/?fbclid=IwAR0bXq6UNQNvBiwnliuOXVqQ8bID0MD-5xuWFibnH0n5j1TZ2QU3FWYWDsY.
8. Richardson, Nicole. Guided Reading Strategies for Reading Comprehension. [citat30.05.19].Disponibil:https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1019&context=education_ETD_masters.
9. RISTEA, Ioana. Ce spun scriitorii despre importanţa lecturii. [citat30.05.19]. Disponibil: http://www.carteadelaora5.ro/ce-spun-scriitorii-despre-importanta-lecturii/.
10. Cornea, Paul. Introducere în teoria lecturii.- Ed. a 2-a.- Iași: Polirom, 1998.- 219 p.
11. Vasilescu,Mircea. „Iubite cetitorule… „Lectură, public și comunicare în cultura română veche. Editura Paralela 45, 2001.
12. Cartea. Biblioteca. Cititorul : Buletin metodic / Biblioteca Naţională Pentru Copii „Ion Creangă" ; resp. de ed.: Eugenia Bejan ; coord.: Lilia Tcaci ; red.: Claudia Gurschi, Tamara Maleru. — Chișinău, 2019. — ISBN 978-9975-928-15-1. — ISSN 1857—1182. — Fascicula 28. — 96 p. — ISBN 978-9975-3224-3-0. — Mod de acces: https://www.bncreanga.md/pdf/cbc_fasc28.pdf (Accesat 13.01.2020).
13. Pohilă, Vlad. Arta de a pasiona cititorii : (Editoriale din revista Bibliopolis, 2002—2012) / Vlad Pohilă ; Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu". — Chișinău, 2012. — 167 p. — ISBN 978-9975-4395-7-2. — Mod de acces: http://hasdeu.md/item-resurse-pohila-vlad-arta-de-a-pasiona-cititorii-ch-2012-108/
14. Osoianu-Filip, Vera. Cartea — adevăr și frumusețe: experienţe de promovare a cărţii / Vera Osoianu-Filip // Osoianu-Filip, Vera. Biblioteca publică între percepţia tradiţională și utilizatorul modern. — Chișinău, 2015. — P. 185-188. — Mod de acces: http://www.bnrm.md/files/publicatii/VOsoanu-Biblioteca-publica-intre-perceptia-traditionala-utilizatorul-modern.pdf
15. Pircă, Lidia. Lectura este adevărata sursă a fericirii [online]. — Mod de acces: https://bel-esprit.ro/lectura-este-adevarata-sursa-a-fericirii-lidia-pirca/
16. Strategii de promovare a lecturii ca bază pentru cunoaștere / Aliona Tostogan, Margareta Cebotari [online]. — Mod de acces: https://www.slideshare.net/rmbiblioteci/strategii-de-promovare-a-lecturii-ca-baz-pentru-cunoatere-aliona-tostogan-margareta-cebotari.

S. ZAPOROJAN, DIRECTOR ADJUNCT, BPR „I. FILIP" FILIALA COPII DROCHIA
N. BEJAN, BIBLIOTECAR PRINCIPAL

Lectura — pâine a sufletului

Deși în ziua de astăzi pare că lectura devine din ce în ce mai ușor de înlocuit, o privire mai atentă la ce se poate pierde prin înlocuirea ei cu alte moduri mai superficiale de informare, ne-ar confirma faptul cât de mare ar fi pierderea noastră în acest context, ori, lectura ajută la formarea unei educații complete, a unei minți sănătoase și contribuie la modelarea fiecărui om.

Dacă e să discutăm despre beneficiile lecturii, am avea destule dovezi ale acestora, care ar fi, de exemplu, dezvoltarea imaginației, îmbogățirea vocabularului, lărgirea orizontului de cunoaștere, dar și un mod eficient de recreare a minții sau chiar a fizicului. Mai mult ca atât — lectura ne apropie. E frumos atunci când un copil își invită la lectură fratele mai mare sau părinții și ei îi acceptă provocarea. Și atunci, ori din dragoste față de propriul copil, ori din plăcerea personală de a te scufunda în o altă lume, te pomenești dus de timpul unei zile, care numai ce ți se părea extrem de dificilă. Apoi te surprinde curiozitatea cu care ți se adresează o mie de întrebări, una mai haioasă decât alta, îți vezi odrasla într-o altă ipostază și te miri de înțelepciunea copilărească a sa, înțelegi câtă nevoie aveți unul de altul și cât de puțin vă cunoașteți reciproc.

Acesta a și fost obiectivul de bază al lansării unui nou proiect de promovare a lecturii la Biblioteca copii Drochia cu genericul „Cu mami și tati citim o carte". Evenimentul a decurs în cadrul Săptămânalului lecturii „Lectura — pâinea sufletului", iar primii beneficiari au fost elevii clasei a II-a a Gimnaziului Țarigrad, părinții lor și, desigur, învățătoarea — Corina Rusu. Fiindcă ne aflăm la ceas aniversar de la nașterea „Îngerului poeziei noastre — Grigore Vieru", am recitat și lecturat, ba chiar am și cântat versul fără seamăn al celui care este nu doar poet, dar și un adevărat luptător al națiunii pentru identitate, limbă și independență a neamului. Este unul din martirii, care s-a aflat pe baricadele istorice ale dobândirii dreptății și adevărului național. Am simțit acea contopire a sufletelor celor două generații, când sensibilitatea inimilor se află pe aceiași undă a bucuriei — bucuria lecturii. Apoi au devenit cu toții pictori, înduioșați fiind de clipele de bun augur, lăsându-și amprenta în cadrul

unui flach-mob al desenelor cu genericul „Grigore Vieru — în creația copiilor".

Am simțit înțelegere, ba chiar mulțumire pentru cele întâmplate, pentru că „O să mai revenim, — au promis copiii, dar și părinții lor. Vă așteptăm cu drag pe voi, dar și pe alți doritori de a lectura împreună cu mami și tati. Proiectul e pentru toți beneficiarii bibliotecii, iar lecturile urmează a fi la diferite teme, după solicitările d-voastră.

Limbajul de exprimare și manifestarea sublimă — idealul suprem al dirijorului Petre NEAMȚU

ELENA MÎRZAC,
profesor de dirijat orchestral/ acordeon, Şef Secţie Didactică, Grad didactic Unu, CEEA „Ştefan Neaga"

Un iscusit dirijor din Republica Moldova, care contribuie nemijlocit la popularizarea muzicii populare, datorită muncii depuse prin manifestarea sa profesională sublimă — idealul artistic, dar și prin maniera de a vorbi lumii despre Patria sa. El este cel care râvnește perpetuu spre cultivarea muzicii folclorice a neamului basarabean și spre educarea publicului prin intermediu creaţiilor interpretate de Orchestra de Muzică Populară „Folclor". Astfel, activitatea de bază fiindu-i bagheta dirijorală, maestrul reușește să îmbine perfect fenomenul „folclor" cu autenticul.

Născut la Lunga, Florești, Petre Neamţu a **absolvit Colegiul de Muzică „Stefan Neaga" și Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu" (astăzi Academia de Muzică, Teatru *și* Arte Plastice). Fiind autor a numeroase creaţii muzicale pentru instrumente solo și ansambluri in-**

strumentale, aranjamente orchestrale etc., înregistrate și păstrate în fondul Radio-Televiziunii Naţionale, reușește să promoveze în permanenţă tinerii interpreți, fiind concomitent animatorul Concursului „Prezinta Orchestra Folclor". Pentru merite deosebite în domeniul artelor, **Petre Neamțu este deținător al titlurilor onorifice și distincţiilor de stat: în 1989 — Artist Emerit al Republicii Moldova; 1993 — medalia Meritul civic; 2000 — ordinul Gloria Muncii și în 2010 — Artist al Poporului.**

Începe cariera artistică în anul 1972, activând în calitate de dirijor al ansamblului de cântece și dansuri „Hora" din orașul Chișinău. Fiind remarcat în mediul de specialitate, ca un tânăr și promiţător dirijor, cultivator de folclor, în 1985 este invitat la Comitetul de Stat pentru Televiziune și Radiofuziune, pentru a prelua conducerea celui mai de prestigiu colectiv la nivel naţional — Orchestra de Muzică Populară „Folclor", fondat în anul 1968 de către maestrul Dumitru Blajinu. Preluând ștafeta, a mers pe urmele marelui lăutar, înregistrând cu orchestra „Folclor" piese de expresie folclorică autohtonă, acompaniind în permanenţă participanţii și invitaţii la mai multe festivaluri și concursuri din Republica Moldova și România: Crizantema de Argint, Crizantema de Aur, Maria Tănase etc.

Maestrul Petre Neamţu s-a atașat de domeniul folclorului încă de pe timpul adolescenţei, când învăţa la Colegiul de Muzică „Stefan Neaga". Acolo, i se propune să continue studiile la Moscova, în cadrul Academie Militare, la profilul — dirijat simfonic. Însă, Petre Neamţu înţelegea că în urma acestei școlarizări, va rămâne în spaţiul Orchestrei militare, fapt ce îndepărta idealul său suprem — folclorul basarabean. Refuzând această oportunitate, se axează pe studiul acordeonului la catedra Instrumente Populare. O altă provocare, venită din partea Catedrei Teoria Muzicii, condusă de renumitul pedagog Loghin Ţurcanu, să plece tot la Moscova, pentru a studia dirijatul simfonic. Având un scop prestabilit și evident legat de muzica populară, Petre Neamţu și de această dată a refuzat, argumentând cu sinceritate: Probabil aș fi putut învăţa și dirijatul simfonic, dar îmi urmez destinul și chemarea strămoșească de a-mi servi patria în cel mai bun și oportun mod — „soldat militar" înrolat în Armata **Folclor**.

Fiind student la Conservator, este invitat de către coregraful Ion Bazatin să conducă orchestra Ansamblului de dansuri populare „Hora". Oferta a fost acceptată și a avut o activitate îndelungată alături de acest colectiv. Mai târziu a activat ca dirijor la Ansamblul de dansuri „Veselia" din orașul Chișinău. Însă cea mai trainică și fidelă muncă a depus-o alături de Orchestra „Folclor", încă pe timpul activităţii dirijorului Dumitru Blajinu, făcând aranjamente pentru orchestră, dar din anul 1985 este numit prim-dirijor și cu acest colectiv abordează nu doar muzică populară ci și alte genuri precum cel de romanţă, vals, tangou și muzică academică.

Pentru maestrul Petre Neamţu Orchestra „Folclor" a devenit familia sa și chiar „sufletul meu" după cum afirmă dumnealui însuși. În sânul acestei instituţii de creaţie mereu a existat o armonie prietenoasă și o bună relaţie între dirijor, artiștii instrumentiști și interpreţii vocali.

Astăzi, Orchestra „Folclor" îi are în avangardă pe Valentin Butucel, Diamanta Paterău, Viorica Moraru, Nicolae Paliţ, Silvia Goncear, Sorin Zberea, Anatol Nunu, Gavril Gronic, Vasile Iovu, Vasile Rusu și mulţi alţii. Practic toţi instrumentiștii orchestrei se manifestă și ca soliști la toate spectacolele publice. La Concursul „Prezintă Orchestra Folclor" (2018), în recital a evoluat Dinastia „Rusu" (Vasile Rusu la acordeon și cele două fiice la vioară).

Componenţa instrumentelor din care e formată orchestra este una rigidă, statornică, după cum a fost iniţiată din ziua fondării. Acest moment certifică o abordare și o seriozitate profesionistă cvasi academică. Timp de 50 de ani, în Orchestra „Folclor“ a activat instrumentistul de calibru Leonid Moșanu, trecut la cele veșnice — unicul instrumentist și muzician interpret la fluierul fără dop. Astăzi, în creaţiile interpretate de orchestră, printre timbrele instrumentale se evidenţiază și execuţia la fluierul tradiţional.

Repertoriul Orchestrei „Folclor“ este bogat și variat în genuri, și cuprinde creaţii din arealul românesc și aranjamente semnate de însuși Petre Neamţu. Mărturisirea maestrului, că „din pasiunea și dragostea nemărginită pentru folclorul românesc sunt capabil în 2-3 zile să reușesc un aranjament muzical perfect pentru orchestră, îmi aduce o satisfacţie sublimă“.

Orchestra „Folclor“, dirijată de Petre Neamţu întreprinde turnee de excepţie și în afara Republicii Moldova, prezentând într-o manieră sclipitoare muzica neamului nostru. Pe 29 noiembrie 2018 s-a derulat un concert la Chișinău cu titlul generic „Romanţa ne unește“ la care au participat și interpreţi din România, iar pe 1 decembrie 2018 Orchestra a fost invitată la Alba Iulia la un concert dedicat evenimentelor de maximă importantă pentru toţi românii de pretutindeni — celebrarea Centenarul Marii Uniri.

Emoţiile și munca asiduă sunt simţite și la concertele *live* susţinute de maestrul Petre Neamţu alături de orchestra „Folclor“, asigurând pe deplin calitatea interpretării și felul în care este efectuată sonorizarea. Dar cel mai important sentiment pe care-l încearcă de fiecare dată Petre Neamţu într-un concert *live* este sintonia dintre interpreţi și publicul spectator — pentru a se simţi confortabil când totul se derulează excelent. Această capacitate de a da o aură strălucitoare produsului final este apreciată unanim de publicul spectator, datorită calităţilor ce îl plasează la cel mai înalt nivel, argumentate de măiestria sa profesională și aptitudinile dirijorale excelente.

Orchestra de Muzică Populară „Folclor“ reprezintă un model prototip pe arena muzicală naţională și face parte din factorii educativi ai societăţii, ce includ popularizarea muzicii de calitate și familiarizarea publicului meloman cu folclorul moldovenesc. Orchestra „Folclor“ este cea care încrustează în sufletele oamenilor cea mai de preţ valoare — dragostea pentru frumos. De fiecare dată acest colectiv artistic prin evoluările sale, încurajează cu certitudine spectrul larg de trăiri lăuntrice și mereu atinge latura emotivă a publicului.

După cum afirma scriitorul rus Lev Tolstoi „Muzica este stenografia emoţiei“, succesele și faima dobândită pe parcursul existenţei Orchestrei „Folclor“ se datorează nemijlocit maestrului și dirijorului Petre Neamţu, cel, care a pus o amprentă simţitoare la dezvoltarea folclorului moldovenesc și a cărui activitate a evoluat în timp, având un impact pozitiv pentru societate și evident la parcursul evoluţiei muzicii populare în spaţiul geografic dintre Prut și Nistru.

RAIA ROGAC

„Cel mai mare dar pe care ți-l oferă Viața este Timpul...“

Recent, la filiala „Transilvania“ din s. Ciocana al Capitalei din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu“, a fost lansat un nou proiect cu genericul „Lectură generoasă“, coordonat de profesoara de limbă și literatura română Alexandra Tănase și susținut de amfitrioana instituției Parascovia Onciu.

Vom aminti cu această ocazie că doamna profesoară a mai coordonat timp de 15 ani în spațiul filialei amintite Cenaclul literar „Ceaiul de la ora 16.00“, unde elevi de la L T „Gaudeamus“, discipoli ai A. Tănase, își testau calea spre literatură cu eseuri, recitaluri din creația marilor scriitori, dar și proprie, îndrumați de personalități marcante, cum ar fi academicienii M. Cimpoi, N. Dabija, scriitorii V. Beșleagă, I. Țurcanu, V. Pohilă, A. Strâmbeanu, L. Butnaru ș.a., care au fost prezenți de mai multe ori la ședințele acestuia.

Proiectul „Lectură generoasă“, are drept moto inspiratul îndemn al marelui clasic M. Eminescu: „Citește! Citind mereu, creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini din care vei întocmi înțelesul și filozofia vieții“, este în consens și cu vorba cronicarului M. Costin, care glăsuiește astfel: „nu ieste alta și mai frumoasă, și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților“. Sunt îndemnați către această îndeletnicire de suflet pasionații de lectură din categoria adulților, în special, cei de vârstă nobilă, încununată de o experiență bogată de viață și muncă, și care au timp generos pentru a lectura și a discuta în cadrul „laborator(ului) de idei“ la întâlnirile din joia a doua a fiecărei luni calendaristice opere valoroase din creația contemporanilor, și nu numai. Organizatorii însă menționează că „Lectur(a)ă generoasă“ este deschisă tuturor doritorilor și din alte categorii: elevi, studenți, tineri specialiști de diferite profesii.

Recenta ședință a avut loc în ajunul sărbătorii creștine Sfântul Vasile, pe stil vechi, unde a fost discutată cartea lui V. Beșleagă „Tata Vasile în 73 de epizoade și XIV scrisori“ unde, la inițiativa mea, a fost invitat autorul, eu discutând cu acesta în prealabil, drept urmare scriitorul a îmbrățișat cu bucurie invitația și a fost prezent cu soția Alexandra la eveniment.

Moderatoarea A. Tănase, din start, a menționat de onoarea de care se bucură audiența de a-l avea în carne și oase pe nonagenarul creator V. Beșleagă, cu scriitură amplă și utilă, mai ales pentru tinerele generații, arătând că sunt legați cu protagonistul de o prietenie de zeci de ani, fiindcă de fiecare dată a venit la întâlnirile cu elevii, fie la liceu, fie la bibliotecă, de regulă, la „Transilvania“. Personal sunt de părerea că maestrul Beșleagă este Om cu literă mare. Am vizitat împreună România — toată România frumoasă, uneori fiind secundați și de elevi. Scriitorul, Omul, Maestrul V. Beșleagă formează un tot întreg, exprimat prin calitate, modestie și talent. Cartea „Tata Vasile în 73 de epizoade și XIV scrisori“ am citit-o de două ori. Este un volum inedit. Eu citesc mult, a remarcat vorbitoarea, dând de înțeles că nu orice carte are un impact pozitiv pentru ea, însă în memoriile scriitorului din 73 de epizoade și 14 scrisori a vieții tatălui, se desprinde un personaj care emană căldură, bunătate și hărnicie.

În continuare a preluat microfonul V. Beșleagă: Am făcut naveta 40 de ani pe traseul Chișinău-Mălăiești (satul de baștină) la volanul mașinii mele modeste, dorind să conturez portretul verbal al tatălui meu — un țăran care muncea foarte mult, un om al timpului său. Și din nou A. Tănase: Țăranii își educau copiii mai mult din instinct, din poveștele înaintașilor, din intuiție, dar reușeau în educație. Citind cartea, îmi vedeam tatăl, prin prisma tatălui autorului. Cartea este de memorii, epistolară, epizoadele se prezintă ca niște nuvele, astfel scriitorul a transformat informația inedită în literatură artistică. E foarte binevenită această scriitură. Pana autorului se simte de la A la Z. Este o carte a copilăriei, am văzut anumite tangențe cu amintirile lui Ion Creangă. Foarte frumos e descris și chipul mamei. V. Beșleagă e mereu prezent la evenimentele literare și culturale. Și iarăși V. Beșleagă: Am venit cu plăcere în acest Templu al Cărții, unde am mai fost, și nu de puține ori, inclusiv cu scriitorul și publicistul C. Tănase, și voi mai veni. Acum suntem în ajun de Anul Nou pe vechi, care se sărbătorește de Sfântul Vasile. Eu, la vârsta de 9 decenii, ajuns cu voia Domnului, vreau să vă spun că de la 2000 încoace, îmi notez din viața trăită ceea ce îmi amintesc, având chiar și un titlu pentru aceste consemnări — „Din memoria spontană“. Am avut mai multe interviuri, răspunzând solicitanților, între altele, și la întrebări privitor la modelarea caracterului meu și vreau să vă mărturisesc și vouă, aici, că pe mine m-au modelat trei alde Vasile: Vasile-tatăl, Vasile Coroban și Vasile Vasilache, fratele meu de condei. Am o adevărată revelație de la întâlnirea cu voi, publicul meu drag, vreau să vă dau un test, desprins din Dostoievski, care spunea că Frumosul va salva Omenirea. Sunt de acord, doar că eu vreau să-i dau o interpretare parabolică și anume, că întruchiparea Frumosului e Femeia. Acesta e codul. În toată lumea acum vin la conducere femei, inclusiv în R. Moldova. Femeile vor veni să schimbe lumea, să salveze omenirea. Din copilărie am avut sentimentul acut al timpului, din adolescență mi-am dat seama că cel mai mare dar pe care ți-l oferă Viața este timpul, cu cât mai devreme însușești acest lucru, cu atât viața devine mai plină de sens. Un precept popular spune că Omul în viața lui trebuie să crească un Copil (se poate și mai mul-

ţi), un Copac(se poate şi mai mulţi) şi să sape o Fântână sau să construiască o Casă. Eu am crescut un fecior şi l-am pierdut la 23 de ani, am sădit mulţi copaci, iar de săpat — am săpat în Suflet, din care au izvorât cărţile mele. Eu mă consider martor al timpului meu şi al generaţiilor mele. Tatăl meu a avut harul povestitului şi umorului. Şi mama era o bună povestitoare. De la mama am împrumutat inteligenţa, de la tatăl caracterul. Tatăl meu a fost dintr-o familie modestă, bunelul s-a numit Luca Beşleagă şi era de o înţelepciune proverbială. Genul abordat în cartea „Tata Vasile în 73 de epizoade şi XIV scrisori" este nuvelistica — am recurs la epizoade scurte. Tatăl a trăit în timpuri foarte grele, dar a fost descurcăreţ. Mama mea a decedat la 52 de ani, în 1965. După moartea mamei, iarna îl luam pe tata la mine la Chişinău. O dată s-a încăpăţânat să plece iarna la Mălăieşti, să-şi ridice pensia, nu s-a mai întors, a murit aşa cum îşi prevăzuse. Primind pensia, a tot împărţit de pomană la cei pe care-i întâlnea în cale. L-au găsit vecinii la câteva zile după ce îşi dăduse obştescul sfârşit. Eu am început să scriu memoriile de la 60 de ani. Cel mai important în viaţa omului nu este ce face şi cum face, dar Memoria, care este baza cunoaşterii. Eu am citit mu-u-u-u-lt. Şi acum citesc. O carte este valoroasă, dacă ea pătrunde în suflet şi-ţi trezeşte trăirile proprii. Am considerat că e de datoria mea să scriu această carte. Să ştiţi că am o carte şi despre mama. Scriitiura mea nu conţine ficţiune, e adevărul adevărat, bazat pe documentele vremii şi pe trăirile proprii şi ale altor martori ai timpului. Eu am descris întâmplări reale, nu inventate. Consider că literatura modernă are mai mult menirea de a distra. Numele meu l-a salvat pe tata într-o situaţie critică, care a fost admiratorul culturii franceze. În concluzie pot spune că viaţa omului e o trecere a timpului la infinit, important e să marcăm cu fapte clipa care ne este dată pe acest pământ. Acum am scos de la tipar la Editura „Prut" cărţile copilăriei, continuu să lucrez la o carte despre satul meu.

Dându-i Cezarului ce este a Cezarului — partea leului, în secţiunea a doua a întâlnirii cei prezenţi şi-au împărtăşit impresiile despre cartea „Tata Vasile în 73 de epizoade şi XIV scrisori", exact prin prisma trăirilor şi amintirilor despre părinţi, făcând dovadă autorului că ea a plăcut, că ea a fost înţeleasă.

O cititoare fidelă a Bibliotecii „Transilvania" — E. Penu, contabil de meserie, a rămas impresionată de „Tata Vasile…", şi-a amintit de tatăl ei care avea obiceiul ca după muncă să mai treacă pe la crâşmă pentru o duşcă-două, fiind la fel de bun şi mărinimos cu proprii copii, dar şi cei ai satului. Cartea i-a devenit una de căpătâi, considerând-o ca pe un leagăn al copilăriei. L. Muravschi, economistă, recitind cartea discutată, a subliniat că ea — cartea, nu poate lăsa pe nimeni indiferent. L. Bulicanu, profesoară de franceză şi-a văzut părinţii cu ochii scriitorului V. Beşleagă, apreciind adevărul în măsura timpului confirmat de amintiri răscolitoare.

Şi pe mine, la rându-mi, lecturând cu multă plăcere Cartea „Tata Vasile în 73 de epizoade şi XIV scrisori", gândul m-a dus la tatăl meu Andrei, care era de o hărnicie şi bunătatea proverbială. A săpat sute de fântâni în multe sate din nordul Moldovei, reuşind să-şi facă trudozilele şi la colhoz, lucrând în calitate de conducător al brigăzii de construcţii, pe atunci brigadierii munceau de rând cu membri colectivului. Tatălui îi plăceau mult petrecerile de la sărbătorile creştine. Cu mult alai se desfăşura, în special, Hramul. La noi acasă veneau finii de cununie ale părinţilor — vreo 7 perechi, fraţii şi surorile mai mari căsătoriţi — vreo 4 perechi, alte rude din alte sate: Corlăteni, Hăsnăşeni, Recea ş.a. Unicul mijloc de transport era căruţa cu cai, şi ei fiind împodobiţi cu harnaşament de sărbătoare, cu panglici şi clopoţei. De era frig, masa se întindea în casa mare, de era vreme călduroasă — sub nucul de la cuptoraş. Se cânta pe mai multe voci, se spuneau ghicitori, chiar şi versuri populare se recitau, ticluite ad-hoc, la care, meşter mare era finul Şt. Olaru, singur neconştientizând cu ce har îl înzestrase Domnul. Foarte bine îmi amintesc, că nimeni nu se îmbăta, pentru că nu se bea, ci se cinstea, vorbă care avea înţelesul că nu trebuia nimeni să-şi pierdă controlul, şi aşa era, se cinstea doar pentru buna dispoziţie. În toată copilăria şi adolescenţa mea cât am fost la casa părintească până la înmatricularea la Universitatea de Stat din Moldova, n-am văzut la sărbători nicio persoană care să meargă spre casă pe două cărări. De altfel, am uitat să mai menţionez o tradiţie, care se onora cu sfinţenie la Hram: alaiul de petrecăreţi trebuia să cinstească casele tuturor gospodarilor întruniţi, deseori petrecerea încheindu-se a doua zi. Dumnezeu să-l odihnească pe tata Vasile, pe tata Andrei şi pe toţi taţii, care erau vrednici şi de toată lauda. În ciuda problemelor, greutăţilor, părinţii în prim plan puneau munca, educaţia copiilor, respectul faţă de profesori şi bătrâni, dar şi unii faţă de alţii. De regulă, formulele de adresare erau de politeţe, practicate de la vlădică la opincă. În şcoala sovietică când învăţasem pronumele de politeţe se punea accentul ca cei mai mici să se adreseze cu acestea celor mai mari. Tata şi mama se adresau finilor, mai mici de vârstă, bineînţeles, cu: dumneata fină Maruşca, dumneata fine Simioane ş.a. Era ceva moştenit de ei din moşi strămoşi. Uneori am impresia că trăim vremuri când la aceste capitole descrise avem multe restanţe, mă tem că nu numai că nu le vom lichida, dar vom mai adăuga şi altele moderne şi postmoderne. Dar să revenim la proiectul cu genericul „Lectură generoasă" de la Biblioteca „Transilvania", la atmosfera de sărbătoare de ajun de Sfântul Vasile, care le-a prilejuit momente revelatorii participanţilor la discuţii, acestea fiind completate de un frumos recital de colinde şi urături, prezentate de copiii de la Centrul de Creaţie „Convorbitorul" de pe lângă Direcţia de Protecţie a Copilului din s. Ciocana, fiind dirijaţi de conducătorul artistic N. Leahu cărora, conform tradiţiei, li s-au oferit daruri: dulciuri, colaci, dar şi pitaci; cu daruri tradiţionale s-a ales şi V. Beşleagă, cel care a înveşnicit în carte chipul tatălui său, familiar tuturor celor care îşi regăsesc părinţii în acest volum.

Evenimentul a fost întregit şi de o bogată expozitie de carte Vladimir Beşleagă din colecţia Bibliotecii, pregătită de gazde.

Vroiam să măsor cu o iubire veșnicia

Dr. EUGENIA MANEA-CERNEI

Motto:
… Și *din dragostea nebună*
și *cuminte la un loc,*
încolțea sâmburu-n prună
roua multă lua foc…
/Nicolae Dabija/

Am avut marea fericire să mă ating cu sufletu-mi de o carte rară, o Ediție de Lux, care m-a copleșit prin emotivitatea ei până-n cele mai profunde ungherașe ale Eu-lui meu. E vorba de volumul „*Rănit din iubire*“ (Botoșani, — 2021, 545 p., Tipografia PJM, Iași), apărută În Memoriam celui care a fost **Nicolae Dabija** — Bărbatul temerar al acestui neam — la jumătatea de an de la dispariția sa terestră pentru a deveni Lumină Eternă.

Este o ediție inițiată, coordonată și redactată de distinsa Doamnă **Lili Bobu** — neobosit maestru, cărțile „liliale“ ale căreia, după cum consemnează dr. **Lucia Olaru Nenati** (un suflet geamăn cu cel al Liliei Bobu — doi stropi de rouă diamantină, n.n.), sunt însemnate cu pecetea crinilor nobiliari […], iscată din osârdia și ardoarea prețuirii și păstrării valorilor perene ale Timpului de azi.

Volumul este realizat sub egida Asociației Culturale „*Regal d'Art*“, colecția „*Regal de poezie*“. Consultanți literari: **acad. Mihai Cimpoi**, **Elena Dabija**, **dr. Lucia Olaru Nenati**, **Victor Teișanu**. Și-au adus aportul în documentarea biobibliografică: **dr. Mariana Harjevschi**, **dr. Lidia Kulikovski**, **Gheorghe Mediana** și **Claudia Tricolici**. Documentare artă plastică: **Mihai Debeli**, **Sorin Mihăilescu**. Coperta — excepțională, într-o armonie perfectă cu originalul cristal Swarovski.

Superba carte se deschide cu un *Curriculum Vitae* original, cu denumirea „*O legitimă notă de subsol a istoriilor viitoare*“, în care, la întrebarea **Locul nașterii** — citim: … *satul* (Codreni — n.n.) *cu miros de busuioc* și *veșnicie* …, iar despre **Naționalitate** — scrie: *Româno-moldo-vlahă, născut cu harta Daciei pe palme*. Tot atât de neordinar (dar plin de noblețe) e și răspunsul la formularul **Educație** și **formare**: Școala *de iconografie* și *omenie a părinților* …; **Ocupația**: *Un profet care plânge pentru rănile Neamului său.*

Și, bineînțeles, la **Epilog** nu putea să lipsească distihul: /„Doru-mi-i de Dumneavoastră ca unui zid de o fereastră!“

Dragă **Nicolae**, înger păzitor al acestui Neam Românesc, dacă ai ști (?!) cât ne e dor de Dumneavoastră, de chipul cel tânăr, cu pletele-n vânt și ochii cei frumoși privind senin spre zările nemărginite, ca-n superba grafică a maestrului **Iurie Brașoveanu**, cu numele „*Pe urmele lui Orfeu*“; cât ne e de dor de vocea calmă și de vorbele înțelepte, de sfaturile chibzuite și analizate bine …

Nu ne putem împăca cu gândul că această catedrală a Neamului s-a înălțat în dimensiunile infinite și eterne ale Divinității Supreme, să stea de-a dreapta **Creatorului** cu imensa făclie a sufletului său, de la care încercăm și noi, ca niște antene, să sesizăm și să acumulăm această Lumină, făcând schimb, prin „*particula lui Dumnezeu*“, de energii divine.

Da, a plecat poetul și nu putem umple cu nimic acest gol imens din inimile noastre, acest gol lăsat de o excepțională personalitate, care ne-a ajutat, în permanență, să ne menținem în verticală coloana demnității naționale.

Inevitabila clipă a Marii Tăceri și a Marii Treceri între două dimensiuni: cea terestră și cea ancestrală.

Venim din Lumină și-n Lumină ne întoarcem!

Însuși *Luceafărul* poeziei noastre, genialul **Mihai Eminescu** scria: „*Toți se nasc spre a muri* / și *mor spre a se naște*“.

Dar, teribilă este clipa … Clipa, când Clepsidra Timpului se răstoarnă și-ncepe măsurarea Eternității.

Și-n acea clipă, *Moartea*, cum afirmă cineva dintre poeți, *este ultima metaforă*. Poate, de aceea și martirul poet **Vasile Voiculescu** intuia supremația solemnității acestei clipe în raport cu Eternitatea, căci … *„Eternul se ascunde sub coaja unei clipe"*. Și noi, cu râul dorului în suflet, încercăm să ne împăcăm sau să descifrăm această enigmă eternă, care este Moartea, ca să pătrundem în dimensiunea ei de taină, care ne înalță pe drumul Luminii, plasându-ne-n preajma Divinului Creator.

Dar să revenim la cartea *„Rănit din iubire"*, prefațată de **acad. Mihai Cimpoi** — ilustrul eminescolog, — cu titlul: *„Nicolae Dabija: Drumul (*invers*) spre Logos"* și cu o postfață *„Cartea poemelor vizionare. N. Dabija — poetul tribun"*, de inimoasa și talentata **prof. dr. Lucia Olaru Nenati.**

Volumul *„Rănit din iubire"* este întreţesut, am putea spune, mustește de razele luminoase și tandre, emoționale și solemne, senine și nostalgice ale celui mai frumos și înălțător sentiment pe care ni L-a hărăzit Ființa Supremă — **Dragostea — Iubirea**!!!

Se zice că și la baza creării Universului stă principiul Iubirii.

Și poetul nostru, care purta *„Aripă sub cămașă"*, s-a înfrăţit cu aripa îngerului său păzitor și, într-un torent de Lumină a sufletului său, s-a urcat ușor spre Tatăl Ceresc, unindu-și lumina acumulată pe pământ cu Lumina cea Eternă.

„Ochiul al treilea" al poetului **Nicolae Dabija**, acest poet care era atât de sensibil, încât putea fi *„rănit de un brebenel"*, ne va veghea și din imensitatea spațiului și infinitatea Timpului. Ne va veghea, fiindcă ne-a iubit și ne va iubi …

Ne-a iubit mult cel, care vroia să măsoare cu o iubire Veșnicia.

Nicolae Dabija iubea într-atât, încât era gelos și pe iarbă și pe vânt, chiar și pe raza de stea ce lega cerurile de pământ … Astfel, în poemul *„Blestem"* (pag.55), el scrie iubitei: … Și-*n vremea care trece, care vine / pe tine, cea cum alta nu-i sub soare / să mă iubești — te blestem — doar pe mine* / și *de acest blestem să n-ai scăpare"*. Ce frumos să blestemi … din Iubire cu Iubire! Acest poem este însoțit de pictura artistului plastic **Georges Mazilu**: *„Te blestem să rămâi cea mai frumoasă"*. Ce poate fi mai frumos, mai nobil, mai tandru?!!!

Poetul dragostei, am zice noi, iubea atât de profund că atunci când iubita ca ploaia, trecea pe stradă, Dumnealui își imagina că și *„mugurul deschide ochii să te vadă"* (*„Cântec fără cuvinte"*, pag. 85).

Iar pe *„cea nesfârșit de dragă, ea — dac-aș uita-o / m-aș uita…"* (pag. 93, într-o armonie perfectă cu lucrarea artistului plastic — **Dorina Costraș**).

El a știut să dăruiască iubire profundă, adevărată, așa, încât de-asupra ființei dragi — *„să înflorească cerul"* (*„Cer dăruit"*, pag.105).

Nu în zadar poetul îngâna: *„Atât cât iubesc — încă sunt!"* Căci el se considera *„acea pasăre / ce, vai! poate zbura / numai în aerul de Dânsa / respirat"*. (*„Destin"*, pag. 166, însoțită de pictura artistului plastic **Ion Sulea Gorj**).

Iar primei sale iubiri, peste ani, îi trimite colinde prin fulgii de nea, care deșteaptă amintirea neprihănitului fior:

„Zăpezile se-așternu solemn,
Tot ceru — acuma te colindă …
Aș vrea să scriu un lung poem
Care surâsul să-ți cuprindă …"

(*„Colind pentru tine"*, pag. 121, și pictura *„Îți dăruiesc astă ninsoare și, resemnat, colindul ei"* de artistul plastic **Andreia Ioana Cismașiu.**)

Îndrăgostitul poet, **Nicolae Dabija**, mustind de dor — era numai *„muguri și iarbă…"* Poezia *„Dialog fără moarte"* este ilustrată de pictorul **Ion Sulea Gorj** prin denumirea: *„Tu îmi surâdeai cu orizontul de pe valea cu cireși"* (pag. 173).

Ființa iubită, ființa subtilă este, pentru poetul **N. Dabija**, un înger luminos sau *„pasărea ce-atinge / cu aripa ei eternitatea"*. În genere, „îndrăgostiții sunt doi sfinți cu o singură aură". Iar poetul când iubea (ne-o declară chiar el)… „pe atuncea aveam două inimi / și una era-n pieptul ei…" Și: iubirea are gust de nemurire!

Poeții sunt convinși că iubirea mișcă sori și stele … Și **Nicolae Dabija**, poetul veșnic îndrăgostit, ne mărturisește:

„… toate planetele stăteau pe loc
și-abia când ne-am văzut,
ne-am vorbit,
ne-am îmbrățișat
acestea, cu scrâșnet greoi,
cu foșnet mut
au pornit.
Planete stinse
pietre tăcute
meteoriți mari cât grădinile,
deasupra noastră brusc și-au
aprins luminile,
încât oamenii
cum ne țineam de mâini
spuneau deseori:
„Ei sunt luminați de alte constelații,
de alți sori …"

(*„Două cuvinte"*, pag. 197).

Da, are dreptate poetul, *„pe două cuvinte se sprijină Universul: „Te iubesc!"* Acest poem, împreună cu lucrarea marelui pictor român **Sabin Balașa**, cel care l-a înveșnicit pe **Mihai Eminescu**, fac să vibreze toate strunele interiorului nostru; admirând lucrarea *„Două păsări cu câte o aripă singură ce nu putem zbura, decât împreună"*. Ceva miraculos de frumos!

Poetul e plin de gânduri, întrebându-se: "*… când amurgul se-nnoadă cu zorii, / cine, iubita mea, te ține de mână / ca să-ți arate cum zboară cocorii?!*" (*„Izgonirea din Rai"*, pag .273).

Nicolae Dabija a meditat mult și asupra acestui principiu filosofic — *Moartea* … În multe poeme străbate, ca un fir roșu, ca un nucleu, în jurul căruia roiesc gândurile poetului. Spre exemplu, în *„Cântece fără cuvinte"*, el scrie:

„Poetul care te iubi atât de mult / va fi sub Țară, atunci, un pumn de lut; dar el — cu orice rând din astă carte, / cu orice vers, te va iubi / și după moarte … " (pag. 89).

Și-n alt poem (*„Un pumn de lut"*, pag. 487) va mărturisi: " *… ci nu voi fi un pumn de lut obișnuit"*, ci …

„… arheologi din viitor -
săpând pământul chinuit,
miraţi, găsi-vor sub ogor
un pumn de lut îndrăgostit … "

Nicolae, înţeleptul poet, știa: „Și-*am să mor de prea multă iubire de viaţă …* " Și se-ntreba în poemele sale: „*Oare și atunci după ce-o să mor, / tot așa de tine o să-mi fie dor?!*"

Ferice de Femeia, căreia i-au fost consacrate aceste versuri!

Nicolae Dabija, cu adevărat, a fost și un vizionar … El, în ultimul său poem, se destăinuia cu noi:

„Tot ce trebuia să iubesc —
am iubit.
……..
Frunzele cad grele de rouă,
ca niște păcate.
Și umbrele serii împrăștie-n inimi lumine,
Acum când îmi vin amintiri
atât de ciudate
dintr-un timp care nu se știe
dacă mai vine …"

(„Împliniri", pag. 537, cu portretul lui **Nicolae Dabija** „*O viaţă de apostolat*" în viziunea artistului plastic **Doru Cristian Deliu.**)

Da, cu adânci regrete și dureri, acest timp n-a mai venit… Acest Apostol al Neamului, acest vizionar, era convins:

„De dragoste nu scapi nici după moarte,

(doru-i etern, iar moartea — e o minută),

……..

(pag. 153, cu lucrarea artistului plastic **Stelian Onică**).

Prof. dr. **Lucia Olaru Nenati**, în emotiva „*Postfaţă*", face o concluzie răvășitoare: „Simbolul ochiului al treilea, sub semnul căruia adunase odinioară o carte de poeme — rămâne mai departe, de astă dată — un eter atemporal — un reper al creatorului prevăzător, chiar și dincolo de zarea comună a esenţelor idealităţii spiritului superior, cel ce știe să vadă mai departe și mai sus de zarea lumescului comun, în acea zare unde, iată, el a zburat dintre noi, după modelul marelui Zburător ce ne-a însemnat odinioară imaginarul în chip irezistibil."

S-a înălţat Poetul!

Iar noi, cei rămași să-i perpetuăm amintirea, să sorbim din „*Apa neîncepută*" a operei sale; să ne străduim să ne facem „*Temele pentru acasă*"; să ne iluminăm sufletele cu lumina orbitoare a „*Fulgerului care a fost*" și, prin „*Lacrima care vede*", care, oricum, ne inundă sufletele, să ne purificăm gândurile și să facem tot posibilul ca să revenim la Vatra Străbună. Prin aceasta vom contribui la realizarea visului eternului poet — **Nicolae Dabija**.

Acest volum nostalgic, dar plin de o lumină Re-novatoare, te cucerește și prin lucrările multor artiști plastici de pe ambele maluri ale Prutului, dintre care vom menţiona doar câteva nume: **Sabin Balașa**, **Iurie Brașoveanu**, **Dorina Costraș**, **Gheorghe Coman**, **Ion Sulea Gorj**, **Stelian Onică**, **Eudochia Zavtur** etc.

Volumul se încheie cu „*Aprecieri critice, portretizări, confesiuni sau Ecouri corezonante*", în care sunt înserate spicuiri de concluzii referitoare la opera poetului, dintre care enumerăm**: Ioan Alexandru, acad. Constantin Ciopraga, acad. Mihai Cimpoi, Teodor Codreanu, Daniel Corbu, Nina Corcinschi, Doina Dabija, Ion Hadârcă, Adrian Dinu Rachieru, acad. Eugen Simion, Arcadie Suceveanu, Mihai Sultana-Vicol** și mulţi alţii.

Glorie și cinste acestui colectiv, care, printr-o muncă asiduă (în timp restrâns,) au realizat acest volum de LUX.

Mă închin cu pietate sărutându-vă pe suflet!

Toată consideraţia și dragostea Doamnei **Lili Bobu**, rândurile așternute de Dumneaei sunt permanent înrourate cu mireasma diafană a crinilor, lotușilor și nuferilor … Vă iubesc!

A plecat Poetul …, s-a retras în infinitul Univers plin de lumină. Să ne înfruptăm, deci, din Cuvântul șlefuit cu migală până la strălucirea giuvaiergivală din Opera Sa.

Și să nu uităm: ne-a lăsat ca testament — **Trandafirul!**

„Floarea în forma sa cea mai desăvârșită e trandafirul. Această desăvârșire se întrevede în corelaţia dintre exteriorul formei și profunzimea interiorului" (**A. Favorschi**). Nu în zadar poetul a iubit trandafirul, e un raport armonios cu profunzimea sufletului său frumos.

Să mergem, deci, pe „*Urmele lui Orfeu*", pentru a-l descoperi, iar și iar, pe acest nemaipomenit de talentat AED al nostru — Orfeul nostru ancestral — **Nicolae Dabija.**

Iar acolo sus, în Lumina eternă, el este alături de **Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, Vlad Pohilă, Ion Ungureanu, Liviu Damian, Ion și Doina Aldea-Teodorovici, Adrian Păunescu, Leonida Lari, Anatol Ciocanu, Emil Loteanu, Andrei Vartic** și atâţia, și atâţia înălţaţi pe scara enigmatică a Luminii, la Ceruri.

Putem exclama ca și **George Coșbuc**:

„Ne avem și noi Olimpul și
pe-a veșniciei poartă
Am întrat și noi, și-ntr-însul
zei fără de moarte — avem."

Închei cu un fragment dintr-un poem al poetului rozelor — **Alexandru Macedonski**:

„Sfintelor umbre care-aţi trecut,
Nu, voi prin moarte nu aţi murit,
……
Al vostru suflet este-n tot locul,
Zboară cu vântul, arde ca focul,
Se află-n frunza care-nverzește,
Șoptește-n apa ce șerpuiește,
Respiră-n floarea ce-mbălsămește,
În noi trăiește …"

ELENA ZAIȚEV, BIBLIOTECA PUBLICĂ RAIONALĂ „ÎPS ANTONIE PLĂMĂDEALĂ" HÂNCEȘTI

Concursului raional al declamatorilor — consacrat poetei Diana Sava Daranuța

La data de 25 februarie, în cadrul Bibliotecii publice raionale Hâncești s-a desfășurat cea de-a XV-a ediție a Concursului raional al declamatorilor, consacrată poetei Diana Sava Daranuța. La acest festin literar, organizat tradițional de Direcția Cultură și Turism Hâncești în parteneriat cu Biblioteca publică raională, și moderat de Elena Railean, metodistă în cadrul instituției, au participat cca 30 de elevi din clasele VIII—XII din localitățile raionului, susținuți de bibliotecarii care i-au pregătit.

Participanții au fost evaluați după anumite criterii de către un juriu competent, din componența căruia au făcut parte: Valentina Cotorobai, specialist principal în Direcția Cultură și Turism Hâncești, Diana Sava Daranuța, poetă, jurnalistă și producătoare TV, Tatiana Darii, directorul Bibliotecii publice raionale, Aliona Rachiu, profesoară de limba și literatura română la LT „M. Sadoveanu", Mihai Sîrbu, conducătorul Trupei de teatru „Ghioceii" din Mingir, președintele juriului.

Elevii au avut libertatea să aleagă o poezie din cărțile Dianei Sava Daranuța: „Dor de țară", „În templul muzelor", „Fabule", „Apocalipsa din noi", pe care le-au recitat cu intonație în fața celor prezenți. După evoluarea tuturor concurenților, care au dat dovadă de o bună pregătire în ceea ce privește explorarea universului poetic al autoarei, au fost aleși câștigătorii actualei ediții: Premiul Mare — Nicolae Zotea (Mingir), Premiul I — Natalia Ignatiuc (or. Hâncești), Premiul II — Alina Antonovschi (Sărata Galbenă), Ion Cireș (Cărpineni), Premiul III — Cristina Păduraru (Leușeni), Camelia Crețu (Mirești), Cătălina Storoja (Bujor). De Premiul Special s-au învrednicit: Liliana Onucu (Șipoteni), Liviu Mazuru (Voinescu), Anghelina Olievschi (Crasnoarmeiscoe), Georgeta Popa (Ciuciuleni). Toți participanții au fost menționați cu diplome

Diana Sava Daranuța

de gradul corespunzător, precum și cadouri din partea organizatorilor, iar câștigătorii au primit în dar câte o carte cu autograf din partea poetei. Un buchet de lalele și o diplomă de gratitudine i-au fost oferite și poetei Diana Sava Daranuța, care a mulțumit organizatorilor pentru că au dedicat această ediție operei sale, apreciind totodată implicarea copiilor și bibliotecarilor care i-au ghidat. Acest frumos și prestigios concurs a fost o ocazie deosebit de oportună de a o cunoaște mai bine și a o avea alături pe Diana Sava Daranuța, poeta ce locuiește în poezie, ca într-o țară!

SILVIA VITMAN, S. SLOBOZIA-DUȘCA, CRIULENI

Ziua Națională a Lecturii la Slobozia-Dușca

Cât citești, atâta crești
Cât citești, atâta ești.
Vasile Romanciuc

Începând cu anul 2023, în Republica Moldova se marchează, la 14 februarie, **Ziua Națională a Lecturii**, o zi care va aminti legătura strânsă dintre lectură și dezvoltare.

În perioada de 13—17 februarie biblioteca publică din localitatea noastră a petrecut diverse activități de promovare a cărții și a lecturii. În cadrul acestor activități am avut parte de clipe de neuitat alături de grupa mare, de la Grădinița „Izvoraș“ din localitate, împreună cu educatoarea Aliona Doni. Ei, copiii, au dat dovadă de o legătură strânsă dintre lectură și dezvoltare prin poeziile și cântecele învățate la grădiniță.

Ziua Națională a Lecturii a avut prelungire în a doua zi cu elevii clasei a 1-a, învățătoare Aliona Varticean. Majoritatea copiilor din această clasă pentru prima dată au pășit pragul instituției noastre. Elevii, cu multă atenție au ascultat informația despre activitatea bibliotecii (cărți, ediții periodice, echipament etc..). Tot aici, au fost prezentate cărțile noi de la expoziția „Cărțile îți dau aripi“, colecția „Întâmplări cu tâlc“, care abordează lumea emoțiilor, relațiilor și valorilor, scrisă de Cristina Bujor într-un stil amuzant și apropiat copiilor.

La 14 februarie s-a marcat și Ziua Internațională a Donației de Carte, unde biblioteca publică s-a ales cu o donație de carte — 16 exemplare,

de la utilizatorii fideli pentru care le spunem un mare **Mulţumim**.

„Dacă n-ar fi iubirea, m-aș teme de viaţă“, zicea marele poet Grigore Vieru. Instituirea Zilei Naţionale a Lecturii a fost propusă în primele zile ale lunii februarie, dar și a zilei de naștere a poetului Grigore Vieru — o minte strălucită, un om blând și iubitor de tară. Cu acest prilej în incinta bibliotecii copiii de la gimnaziul din localitate, clasa a 3-a, învăţătoare Galina Coţofană, au vizionat un film despre viaţa, activitatea și opera scriitorului, au fost recitite poeziile îndrăgite. Acest eveniment a avut continuare la Casa de Cultură, în cadrul repetiţiei Ansamblului folcloric de copii „Rămurele-Nemurele“, conducător dna Claudia Burlacu-Șerșun, unde au fost recitate cu voce tare și rostite expresiv poeziile poetului neamului nostru. Timpul l-am petrecut în armonia poeziei și a cântecului popular.

Activităţile de promovare a cărţii și a lecturii la Slobozia-Dușca au ca scop atragerea copiilor și a adolescenţilor pentru a cunoaște și a se dezvolta.

INA CALCATINGE, BIBLIOTECA PUBLICĂ DUBĂSARII VECHI

Ziua Națională a Literaturii sărbătorită la Dubăsarii Vechi

„Poezia, pentru mine, reprezintă dragostea de pământ, de pământul din care te tragi, iubirea pentru limba strămoșilor tăi. Poezia […] este răzbunarea frumuseţii pe urâţenie“.
(Grigore Vieru).

Anual la data de 14 februarie în Republica Moldova este marcată Ziua Naţională a Lecturii. Biblioteca în parteneriat cu Centrul de Cultură și Agrement din Dubăsarii Vechi marchează această zi, prin promovarea literaturii și a dragostei faţă de carte, poezie și de opera lui Grigore Vieru.

În această zi, doamna Elena Casian, ne-a reîmprospătat memoria cu cele mai importante date biografice, ne-a vorbit despre viaţa și activitatea marelui poet al neamului, care ar fi împlinit anul acesta 88 de ani. Menţionându-se faptul că scriitorul Grigore Vieru a semnat peste 60 de cărţi de versuri pentru copii și maturi, editate în peste 15 ţări. Creaţia sa a devenit izvor de inspiraţie și pentru doamna Nina Plămădeală, autoare de poezii, care ne-a delectat auzul, cu o creaţie proprie ***„Omagiu marelui Vieru"***.

Grigore Vieru este un poet al tuturor, opera sa fiind pe placul celor mari și mici. Copii au prezentat un recital din versurile vierene despre valorile esenţiale: Mama, Limba Română, Unitatea de neam: „Mamelor voi mame“, „Făptura mamei“, „Drag mi-i a ta cântare“ și multe altele.

Prezente la eveniment au fost și formaţiile folclorice din localitate, colectivul de femei „La Stâncă“, conducător artistic Cerlat Maria și ansamblul de bărbaţi „Dubăsarii“, conducător Chetrușca Serghei. Care au fredonat cele mai îndrăgite cântece pe versurile lui Vieru, dintre care „Pentru Ea“, „Casa părintească“, „Cât trăim pe acest pământ“ ș.a. împreună cu colectivele au fredonat și cei prezenţi la eveniment.

Activitatea a continuat cu ședinţa Clubului de Lectură, unde membrii clubului au recitit poeziile îndrăgite și au discutat despre universul liri-

cii Vierene, au analizat principalele motive literare prezente în creaţia poetului.

În mod deosebit au atras atenţia lucrările copiilor realizate în cadrul concursului de desene cu genericul „Grigore Vieru în viziunea copiilor". Cu multă măiestrie copii au ilustrat momente din creaţia poetului, eroi, gânduri şi desigur portretul acestuia. Pe lângă lucrările prezente la expoziţie, atenţie a atras şi expoziţia de carte pe care o are în colecţie biblioteca.

Minciuna Ina, elevă a Şcolii de Arte, participantă la întrunire, apreciază evenimentul — având o semnificaţie notorie în promovarea culturii naţionale şi a dragostei faţă de lectură. „Consider că ar trebui sa ne amintim de Grigore Vieru, de oare ce a fost unul dintre cei mai curajoşi poeţi care a putut aborda în operele sale patria, scrisul latin, limba română şi altele prin perioada comunismului, redând prin operele sale că doar în limba ta, poţi plânge şi poţi râde. Îmi place că Grigore Vieru mereu a ştiut să spună lucrurilor pe nume, căci fiecare operă a sa, conţine realitatea pură, dar şi frumoasă".

NINA PLĂMĂDEALĂ

Omagiu marelui Vieru

Vieru, o stea rămasă-n boltă,
Cu sclipirea-i pătrunzătoare,
Cu raza-i,ce are mare forţă

Fie mai mic, ori fie mai mare,
Versul îi face o alinare,
Că-i despre tot, ce ne-nconjoară,
În casă-n inimă, afară.

A simţit pasărea zgribulită,
A jelit frunza rătăcită,
A mângâiat mama necăjită,
A adorat iarba încolţită.

Anotimpurile i-au fost pe plac,
Iar meleagul său scump şi drag,
Dragostea mare faţă de gâze,
Ce-i arată iubirea din fire.

Citind, călătoreşti prin univers,
Fiind la locul lui oricare vers,
Apoi, coborând pe meleagul sfânt,
Descifrezi versul cuvânt, cu cuvânt.

Versurile i-s tămăduitoare,
Toate-n ele conţin mult soare,
Vrei să le citeşti fără-ncetare,
Fie unul mic, ori unul mare.

Vieru, Tu, Rămâi, te rog, cu noi,
Piatră Temeinică pentru cei noi,
Cum ţi-a fost Eminescu căpătâi,
La pagina, ce ai scris-o întâi.

ION DOMENCO

Ecouri sufleteşti

Înţelepciunea bunicilor
sau
Orice copil e un dar de sus

Învăţători de la Dumnezeu — anume aşa sunt numiţi, adeseori, buni noştri părinţi şi bunici. Din păcate, de cele mai multe ori realizăm acest lucru după plecarea lor din viaţă. Dar poveţile lor despre viaţă, omenie, educaţie vor rămâne cu noi pentru întreaga viaţă, noi având sfânta datorie de le transmite copiilor şi nepoţilor.

De multe ori ne întrebăm, nedumeriţi, de unde atâta înţelepciune în asemenea oameni simpli, or, majoritatea lor n-au avut posibilitate să înveţe nici în şcoala primară? Dar mulţi dintre ei au trecut şcoala vieţii, războiul, foametea, deportările şi alte grele încercări. Era o lege nescrisă pentru generaţiile postbelice: să-şi găsească perechea potrivită, să-şi ridice o casă, să-şi creeze o familie cu mai mulţi copilaşi. Muncind ani la rând în gospodăriile colective, pe deal, la ferme, în vii şi livezi, reuşeau să-şi îngrijească cum se cuvine şi propria gospodărie, care le servea drept sursă de produse alimentare. Nu ştiu cum şi când le reuşeau pe toate, ba încă şi să rămână…oameni, să frecventeze biserica, să respecte calendarul sărbătorilor creştine, dar cel mai important — să-şi crească bine educate odraslele…

Zic, chiar dacă nu aveau timp şi posibilitate să citească cărţi de pedagogie şi psihologie pentru copii, să vizioneze un film, să meargă la concerte, spectacole, în excursii şi turnee, vacanţe la mare sau la munte, ei dădeau sfaturi înţelepte copiilor, tinerilor însurăţei, în baza propriilor experienţe şi credinţe. Iată doar unele din acele poveţe, adevărate lecţii de viaţă, transmise nouă de către părinţi şi bunici: orice copil este un om, o personalitate, căruia nu se ştie ce stea i-a hărăzit bunul Dumnezeu, de aceea, trebuie să ne plecăm urechea la părerile, dorinţele şi visele copiilor; cât n-ar fi de mic, copilul este atent la comportamentul părinţilor, de aia, dacă ai promis ceva-ţine-te de cuvânt, „nu-l duce cu zăhărelul", tratează-l ca pe un matur. Ori, nu promite, dacă nu eşti sigur că vei realiza, în caz contrar, copilul va pierde încrederea în tine şi-ceea ce mai rău!-în cei maturi; atunci, când te pregăteşti să-i interzici ceva, gândeşte-te la răspunsul „de ce nu e voie", or, doar dacă-i vei explica de ce „nu e voie", el te va auzi şi va înţelege; apoi, să nu vă zgârciţi a găsi timp să le răspundeţi la întrebările ce vi le adresează (desigur, nu şi în cazul când vă sâcâie mereu!); de asemenea, foarte important e să-i dăm copilului posibilitate să facă totul singur, ajutându-l şi încurajându-l când reuşeşte ceva (chiar şi neesenţial, neimportant); este bine şi necesar, de

asemenea, să avem grijă de cultivarea bunătăţii, empatiei, generozităţii şi carităţii, lărgirea, extinderea orizontului de cunoştinţe, deprinderi şi abilităţi ale copilului, ceea ce are sorţi de izbândă cu precădere în timpul ocupaţiilor comune, plimbărilor, discuţiilor sincere, lejere, „pipărate“ pe ici-colo cu o vorbă cu tâlc, o snoavă, un gând înţelept, glumă sau chiar banc, când maturii dau frâu liber amintirilor, îi provoacă pe copii să se dea cu părerea, să găsească răspunsul corect la orice întrebare.

După mine, cel mai important lucru pentru părinţi, bunei, maturi în general este să crezi într-un omuleţ mic şi să-l susţii la timp! Şi trebuie să o faci sincer, din toată inima. Din păcate, de multe ori ceea ce face un copil (scrie, compune, pictează, sculptează) nouă, adulţilor, ne pare neesenţial, neinteresant, în timp ce, pentru copil este o muncă uriaşă, efort incredibil al minţii şi idei creative! Şi el vrea să fie auzit, înţeles, acceptat şi apreciat. Sunt sigur: dacă părinţii, bunei, vârstnicii vor proceda astfel, ajungând maturi, copiii de ieri se vor mira de unde ştia bunicul adevăruri atât de simple, urmând să procedeze şi el la fel cu odraslele lor, mulţumindu-le, totodată, înaintaşilor pentru înţelepciunea lor!

Dragostea adevărată se naşte doar în inimă

Iată încă o istorioară plină de înţelepciune. Copilul urmăreşte cum bunica scrie o scrisoare şi întreabă:- Scrii despre mine? Bunica se opreşte din scris, zâmbeşte, şi îi spune nepotului: -Ai ghicit, scriu despre tine. Dar mai important nu este ce scriu, ci cu ce scriu. Aş vrea ca tu, când vei fi mare, să fii ca acest creion. Copilul se uită la creion cu curiozitate, dar nu observă nimic special: — E la fel ca toate creioanele! — Totul depinde de cum priveşti lucrurile. Acest creion are cinci calităţi de care ai nevoie dacă vrei să-ţi trăieşti viaţa în armonie cu întreaga lume. În primul rând: poţi să fii un geniu, dar nu trebuie să uiţi niciodată de existenţa Mânii Călăuzitoare. Noi o numim mână-îndrumare. Ai încredere în această putere şi învaţă să o simţi. În al doilea rând, pentru a scrie, trebuie să ascut creionul. Această operaţie e puţin dureroasă pentru el, dar după aceea, creionul scrie mai subtil, mai curat. De aia, trebuie să poţi depăşi durerea şi greutăţile, amintindu-ţi că munca te înnobilează. În al treilea rând:dacă foloseşti un creion, poţi folosi şi o radieră şi poţi corecta o parte din ceea ce ai scris. Aminteşte-ţi că a te corecta nu este întotdeauna un lucru rău. Adesea, aceasta este singura modalitate de a rămâne pe drumul cel bun. În al patrulea rând: într-un creion, contează nu lemnul din care e făcut sau forma sa, ci conţinutul-grafitul din interior. Aşa că, gândeşte-te mereu la ce se întâmplă în interiorul tău. Şi în sfârşit, în al cincilea rând: creionul lasă întotdeauna o urmă. La fel şi tu laşi urme prin acţiunile tale. Astfel de urme nu pot corecta totul, de aceea gândeşte-te la fiecare pas pe care îl faci. Fă-l mereu cu dragoste, cu dăruire de sine!

…*Dragostea adevărată se naşte doar în inimă*! această celebră afirmaţie a distinsului pedagog ucrainean, Vasili Suhomlinski este în unison cu cele scrise de celebrul poet şi filosof italian, Dante Alighieri, „*iubeşte puţin cel care poate spune prin cuvinte, cât de mult iubeşte*“. Or, dragostea, iubirea este cea care mişcă soarele, alungă norii, deschide cerurile şi inima pământului, dă aripi păsărilor şi dulceaţă florilor. Nu putem trăi nici o zi fără iubire, compasiune, empatie, dăruire şi generozitate. Viaţa noastră curge nestăvilit, aruncându-ne, adeseori, în vâltoarea întâmplărilor groaznice, distrugătoare. Se întâmplă, uneori, să ne ia apa casa şi toată averea, focul să pârjolească lanul şi câmpia, să facă una cu pământul satul sau oraşul…Ce poate fi mai groaznic? Dar, tot viaţa ne învaţă cum după noapte vine ziua, sămânţa pusă în pământ moare, dând naştere altor culturi, mai devreme sau mai târziu se va potoli şi viscolul, şi crivăţul din miază-noapte, se va linişti şi furtună, şi ploaie, şi pe cerul fără nori apare curcubeul, iarba înverzeşte, dă colte sămânţa, plesnesc bobocii pe creanga pomului…Aşa se schimbă şi cursul vieţii noastre: după nenoricire vine şi speranţa tămăduitoare; şi atunci îţi sufleci mânecele, îţi meştereşti o altă casă, arunci în ţărâna reavănă alte seminţe, cloşca-ţi scoate alţi puişori, în ocol zburdă alţi mieluţi, pe cer zboară alte cârduri de cocori…Inima-ţi tresaltă de bucurie, te prinzi asupra gândului că după acea întâmplare tragică, nefastă ai reuşit să supravieţuieşti, ai devenit mai puternic, mai înţelept, mai încrezător în ziua de mâine…

Dragostea, speranţa de viaţă, dacă s-a oploşit, s-a aciuat în inima ta, nu te va mai părăsi, înţelepciunea şi pasiunea ta sunt întotdeauna cu tine, nimic nu se pierde atâta timp, cât tu nu te pierzi pe tine însuţi: aici, în inima ta arde focul, aici te aşteaptă cele mai frumoase poezii, cântece şi vorbe cu tâlc…Nu înzadar se spune că cel mai groaznic lucru pentru om este să te transformi într-o persoană care doarme cu ochii deschişi: să priveşti şi să nu vezi, să vezi şi să nu te gândeşti la ceea ce vezi, să fii indiferent faţă de bine şi rău; să treci calm pe lângă rău şi neadevăr.

Feriţi-vă de asta, oameni buni, mai mult decât de moarte, mai mult decât de orice mare pericol. Şi ţineţi minte: dragostea adevărată se naşte numai în inima care îşi face griji de soarta altei persoane. Dumnezeu l-a creat pe om din iubire faţă de om şi… aşteaptă de la el să fie la fel — dăruitor de iubire, care este totul în astă lume!

Vizitaţi www.casadecreatie.md

La mormântul lui Alexei Mateevici, mun. Chișinău